

ROZPORZĄDZENIE
MINISTRA ŚRODOWISKA¹⁾

z dnia ..... 2012 r.

w sprawie zagrożeń naturalnych w zakładach górniczych²⁾

Na podstawie art. 118 ust. 4 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. — Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. Nr 163, poz. 981) zarządza się, co następuje:

Rozdział 1

Przepisy ogólne

§ 1. Rozporządzenie określa:

- 1) kryteria oceny zagrożeń naturalnych: tąpniętami, metanowego, wyrzutami gazów i skał, wybuchem pyłu węglowego, klimatycznego, wodnego, osuwiskowego, erupcyjnego, siarkowodorowego, substancjami promieniotwórczymi, zależnie od rodzaju kopaliny, natężenia zagrożeń, przestrzeni występowania zagrożeń oraz rodzaju zakładu górniczego;
- 2) dokumentację, w oparciu o którą dokonuje się zaliczeń złóż, pokładów, wyrobisk górniczych, zwanych dalej „wyrobiskami”, ich części oraz innych przestrzeni w zakładach górniczych, w których występują zagrożenia naturalne wymienione w pkt 1, do poszczególnych stopni, kategorii lub klas zagrożeń, inną niż wyniki badań przeprowadzonych przez rzeczoznawcę do spraw ruchu zakładu górniczego, zwanego dalej „rzeczoznawcą”, oraz opinia tego rzeczoznawcy;
- 3) przypadki, w których zaliczeń, o których mowa w pkt 2, dokonuje się także w oparciu o wyniki badań przeprowadzonych przez rzeczoznawcę oraz opinię tego rzeczoznawcy.

§ 2. 1. Wyróżnia się następujące kryteria oceny zagrożeń naturalnych wymienionych w § 1 pkt 1:

- 1) kryteria podstawowe — stanowiące okoliczności powodujące powstanie lub wzrost natężenia zagrożeń naturalnych;
- 2) kryteria szczegółowe — stanowiące okoliczności uzasadniające zaliczenie przestrzeni w zakładach górniczych do poszczególnych stopni, kategorii lub klas zagrożeń naturalnych.

2. Podstawowym kryterium oceny zagrożenia wybuchem pyłu węglowego jest również istnienie miejsca, w którym jest możliwe zapoczątkowanie wybuchu pyłu węglowego.

3. Przepisu ust. 1 pkt 1 nie stosuje się do oceny zagrożenia siarkowodorowego w zakładach górniczych wydobywających siarkę.

Rozdział 2

Zagrożenie tąpniętami

§ 3. 1. Podstawowym kryterium oceny zagrożenia tąpniętami jest możliwość zaistnienia w górotworze skłonnym do tępnięć lub w skałach skłonnych do tępnięć:

- 1) wstrząsu górotworu lub

2) odprężenia w wyrobisku lub jego części, lub

3) tąpnięcia w wyrobisku lub jego części

— w wyniku niekorzystnych warunków geologiczno-górnich w wyrobisku lub jego części lub w jego otoczeniu.

2. Górotworem skłonny do tępań jest górotwór, w którym, na podstawie wyników badań oraz opinii rzeczoznawcy do spraw ruchu zakładu górnich, kierownik ruchu zakładu górnich stwierdził możliwość kumulowania energii i jej nagłego wyładowania w momencie zmiany lub zniszczenia jego struktury.

3. Skałami skłonnymi do tępań są skały, w których, na podstawie wyników badań oraz opinii rzeczoznawcy do spraw ruchu zakładu górnich, kierownik ruchu zakładu górnich stwierdził możliwość kumulowania energii i jej nagłego wyładowania w momencie zmiany lub zniszczenia ich struktury.

4. Wstrząsem górotworu jest nagłe wyładowanie energii skumulowanej w górotworze, objawiające się drganiami górotworu, powietrzną falą uderzeniową oraz zjawiskami akustycznymi.

5. Odprężeniem w wyrobisku, zwanym dalej „odprężeniem”, jest zjawisko dynamiczne spowodowane wstrząsem górotworu, w wyniku którego wyrobisko lub jego część uległo uszkodzeniu w stopniu:

1) niepowodującym utraty jego funkcjonalności lub pogorszenia bezpieczeństwa jego użytkowania albo

2) powodującym:

a) nieznaczną utratę jego funkcjonalności lub

b) nieznaczne pogorszenie bezpieczeństwa jego użytkowania.

6. Tąpnięciem w wyrobisku, zwanym dalej „tąpnięciem”, jest zjawisko dynamiczne spowodowane wstrząsem górotworu, w wyniku którego wyrobisko lub jego część uległo:

1) zniszczeniu albo

2) uszkodzeniu w stopniu powodującym:

a) całkowitą albo znaczną utratę jego funkcjonalności lub

b) całkowite albo znaczne pogorszenie bezpieczeństwa jego użytkowania.

§ 4. 1. W podziemnych zakładach górnich wydobywających węgiel kamienny ustala się dwa stopnie zagrożenia tąpnięciami.

2. Pokład lub jego część w górotworze skłonny do tępań jest przestrzenią, która w podziemnych zakładach górnich wydobywających węgiel kamienny podlega zaliczeniu do jednego z dwóch stopni zagrożenia tąpnięciami.

3. Do I stopnia zagrożenia tąpnięciami zalicza się pokład lub jego część w górotworze skłonny do tępań, jeżeli:

1) dokonano odprężenia pokładu lub jego części:

a) przez wybranie pokładu odprężającego lub jego warstwy z zastosowaniem zawału stropu w odległości nie większej niż 50 m pod pokładem odprężanym lub 20 m nad tym pokładem lub

b) przez wybranie pokładu odprężającego lub jego warstwy z zastosowaniem podsadzki hydraulicznej w odległości nie większej niż 30 m pod pokładem odprężanym lub 15 m nad tym pokładem, lub

c) przez pełne wybranie warstwy pokładu odprężanego — w przypadku grubego pokładu

— a po dokonaniu tego odprężenia nie zaistniało tąpnięcie albo

d) nie zachowując wymagań określonych w lit. a—c; w tym przypadku zaliczenia dokonuje się na podstawie wyników badań geofizycznych oraz opinii rzeczoznawcy dotyczącej istniejących warunków geologiczno-górnich oraz własności geomechanicznych pokładu i skał otaczających, albo

2) nie dokonano odprężenia pokładu lub jego części; w tym przypadku zaliczenia dokonuje się na podstawie wyników badań oraz opinii rzeczoznawcy dotyczącej istniejących warunków geologiczno-górnich oraz własności geomechanicznych pokładu i skał otaczających.

4. Odprężeniem pokładu lub jego części są takie zabiegi techniczne w pokładzie lub w jego otoczeniu — w szczególności eksploatacja sąsiednich pokładów — których skutkiem jest pozbawienie tego pokładu zdolności do kumulowania energii lub obniżenie tej zdolności.

5. Skuteczność odprężenia, o którym mowa w ust. 3 pkt 1 lit. a—c, jest potwierdzana badaniami geofizycznymi prowadzonymi z częstotliwością określoną, na podstawie opinii kopalnianego zespołu do spraw tąpnięć, przez kierownika ruchu zakładu górniczego.

6. Do II stopnia zagrożenia tąpnięciami zalicza się pokład lub jego część w górotworze skłonnym do tąpnięć:

- 1) jeżeli nie dokonano odprężenia pokładu lub jego części w sposób określony w ust. 3 pkt 1 lub
- 2) w którym zaistniało tąpnięcie.

§ 5. 1. W podziemnych zakładach górniczych wydobywających rudy miedzi ustala się dwa stopnie zagrożenia tąpnięciami.

2. Złoże lub jego część zbudowane ze skał skłonnych do tąpnięć jest przestrzenią, która w podziemnych zakładach górniczych wydobywających rudy miedzi podlega zaliczeniu do jednego z dwóch stopni zagrożenia tąpnięciami.

3. Do I stopnia zagrożenia tąpnięciami zalicza się złoże lub jego część, zbudowane ze skał skłonnych do tąpnięć, z uwzględnieniem klas skał stropowych i klas skał spągowych określonych w opinii rzeczoznawcy, jeżeli w okresie nieprzerwanej eksploatacji tego złoża lub jego części, w niezmienionych warunkach geologiczno-górnich, nie zaistniało tąpnięcie lub zaistniał wstrząs górotworu, o energii nie większej niż 10^7 J, zlokalizowany w rejonie frontu rozcinki złoża lub jego części lub w odległości do 400 m od tego frontu.

4. Do II stopnia zagrożenia tąpnięciami zalicza się złoże lub jego część, zbudowane ze skał skłonnych do tąpnięć, z uwzględnieniem klas skał stropowych i klas skał spągowych określonych w opinii rzeczoznawcy, jeżeli w okresie ostatnich 2 lat nieprzerwanej eksploatacji tego złoża lub jego części, w niezmienionych warunkach geologiczno-górnich, zaistniało tąpnięcie lub zaistniał wstrząs górotworu, o energii większej niż 10^7 J, zlokalizowany w rejonie frontu rozcinki złoża lub jego części lub w odległości do 400 m od tego frontu.

§ 6. Dokumentacja, w oparciu o którą dokonuje się zaliczenia przestrzeni, o których mowa w § 4 ust. 2 albo § 5 ust. 2, do odpowiedniego stopnia zagrożenia tąpnięciami, zawiera:

- 1) charakterystykę budowy geologicznej przestrzeni, o których mowa w § 4 ust. 2 albo § 5 ust. 2;
- 2) stwierdzenie zaistnienia podstawowego kryterium oceny zagrożenia tąpnięciami oraz innych okoliczności istotnych dla dokonania zaliczenia;
- 3) propozycję zaliczenia przestrzeni, o których mowa w § 4 ust. 2 albo § 5 ust. 2, do odpowiedniego stopnia zagrożenia tąpnięciami, z uzasadnieniem;
- 4) wyniki przeprowadzonych badań oraz opinię rzeczoznawcy, jeżeli dokonuje się zaliczenia do I stopnia zagrożenia tąpnięciami;
- 5) w przypadku podziemnych zakładów górniczych wydobywających węgiel kamienny:
  - a) mapy wyrobisk górniczych w pokładach lub ich częściach, w skali nie mniejszej niż 1 : 2000, z naniesionymi krawędziami i resztkami pokładów sąsiednich, do odległości stwierdzonego ich wpływu na pokład eksploatowany, jednak nie mniejszej niż 160 m powyżej stropu i 60 m poniżej spągu, oraz naniesionymi propozycjami granic poszczególnych stopni zagrożenia tąpnięciami,
  - b) profile geologiczne pokładu i skał otaczających, przedstawiające sytuację geologiczną do odległości nie mniejszej niż 160 m powyżej stropu i 60 m poniżej spągu;
- 6) w przypadku podziemnych zakładów górniczych wydobywających rudy miedzi:

- a) wyniki badań przeprowadzonych przez rzeczoznawcę oraz opinię rzeczoznawcy określającą klasy skał stropowych i klasy skał spągowych,
- b) mapy wyrobisk lub ich części, w skali nie mniejszej niż 1 : 5000, z naniesionymi propozycjami granic poszczególnych stopni zagrożenia tapaniami oraz uwidocznionymi zaszczościami eksploatacyjnymi do odległości nie mniejszej niż 400 m od naniesionych propozycji granic poszczególnych stopni zagrożenia tapaniami,
- c) profile geologiczne złoza oraz skał stropowych i skał spągowych.

Rozdział 3

Zagrożenie metanowe

§ 7. Podstawowym kryterium oceny zagrożenia metanowego jest możliwość powstania w atmosferze kopalnianej stężenia metanu, które może spowodować:

- 1) powstanie mieszaniny beztlenowej lub
  - 2) zapalenie metanu, lub
  - 3) wybuch metanu
- stwarzając niebezpieczeństwo dla pracowników lub ruchu zakładu górniczego.

§ 8. 1. W podziemnych zakładach górniczych wydobywających węgiel kamienny ustala się cztery kategorie zagrożenia metanowego.

2. Udostępniony pokład lub jego część jest przestrzenią, która w podziemnych zakładach górniczych wydobywających węgiel kamienny podlega zaliczeniu do jednej z czterech kategorii zagrożenia metanowego.

3. Do I kategorii zagrożenia metanowego zalicza się udostępniony pokład lub jego część, jeżeli objętościowa ilość metanu pochodzenia naturalnego zawarta w jednostce wagowej w głębi calizny węglowej, zwana dalej „metanonością”, wynosi od 0,1 do 2,5 m³/Mg w przeliczeniu na czystą substancję węglową.

4. Do II kategorii zagrożenia metanowego zalicza się udostępniony pokład lub jego część, jeżeli metanoność jest większa niż 2,5 m³/Mg, lecz nie jest większa niż 4,5 m³/Mg, w przeliczeniu na czystą substancję węglową.

5. Do III kategorii zagrożenia metanowego zalicza się udostępniony pokład lub jego część, jeżeli metanoność jest większa niż 4,5 m³/Mg, lecz nie jest większa niż 8 m³/Mg, w przeliczeniu na czystą substancję węglową.

6. Do IV kategorii zagrożenia metanowego zalicza się udostępniony pokład lub jego część, jeżeli metanoność jest większa niż 8 m³/Mg w przeliczeniu na czystą substancję węglową, lub zaistniał nagły wpływ metanu albo wyrzut metanu i skał.

7. Nagłym wypływem metanu jest zachodzące w krótkim okresie intensywne — niezwiązane ze skutkami zawału, tąpnięcia lub odgazowania urobionych skał albo węgla lub niezwiązane z zaburzeniami w przewietrzaniu wyrobiska — wydzielanie się metanu z górotworu, które może spowodować w wyrobisku lub jego części:

- 1) nagromadzenie się metanu o wartości stężenia, która może spowodować jego wybuch, lub
- 2) powstanie atmosfery niezdanej do oddychania.

8. Wyrzutem metanu i skał jest dynamiczne przemieszczenie rozkruszonych skał lub kopaliny z calizny węglowej do wyrobiska przez energię metanu wydzielonego z górotworu w wyniku działania czynników geologiczno-górnich, które może spowodować w wyrobisku lub jego części:

- 1) zjawiska akustyczne;

- 2) podmuch powietrza;
- 3) uszkodzenie jego obudowy lub znajdujących się w nim maszyn i urządzeń;
- 4) powstanie kawerny powyrzutowej, będącej pustką w jego stropie, spągu lub ociosie;
- 5) zaburzenie w jego przewietrzaniu;
- 6) nagromadzenie się metanu o wartości stężenia, która może spowodować jego wybuch;
- 7) powstanie atmosfery niezdanej do oddychania.

9. Podczas zaliczania udostępnionego pokładu lub jego części do odpowiednich kategorii zagrożenia metanowego uwzględnia się wyniki badań zagrożenia metanowego w sąsiednich zakładach górniczych.

10. W przypadku stwierdzenia występowania metanu w części udostępnionego pokładu pokład ten, w granicach obszaru górniczego lub tej części pokładu, w której są planowane albo prowadzone roboty górnicze, zalicza się do tej samej kategorii zagrożenia metanowego według kryteriów określonych w ust. 3—6.

11. W przypadku występowania w udostępnionym pokładzie zaburzeń warunków geologicznych — w szczególności uskoków, nasunięć o zrzucie większym niż miąższość pokładu oraz uskoków otwartych ze szczeliną wypełnioną materiałem innym niż węgiel kamienny — powodujących zróżnicowanie zagrożenia metanowego w poszczególnych częściach tego pokładu, części te mogą zostać zaliczone do różnych kategorii zagrożenia metanowego.

12. Części udostępnionego pokładu o zróżnicowanej metanonośności mogą zostać zaliczone do różnych kategorii zagrożenia metanowego; w takim przypadku granice między tymi zaliczonymi częściami uwzględniają przebieg izolinii metanonośności, będących liniami oddzielającymi obszary o zróżnicowanej metanonośności w pokładzie, o wielkościach określonych w ust. 3—6.

§ 9. 1. W podziemnych zakładach górniczych wydobywających rudy metali nieżelaznych ustala się dwie kategorie zagrożenia metanowego.

2. Udostępnione złożo lub jego część jest przestrzenią, która w podziemnych zakładach górniczych wydobywających rudy metali nieżelaznych podlega zaliczeniu do jednej z dwóch kategorii zagrożenia metanowego.

3. Do I kategorii zagrożenia metanowego zalicza się udostępnione złożo lub jego część, jeżeli w powietrzu stwierdzono występowanie metanu o zawartości większej niż 0,5 %.

4. Do II kategorii zagrożenia metanowego zalicza się udostępnione złożo lub jego część, jeżeli istnieje możliwość wzmożonego wydzielania lub nagłego wypływu metanu z górotworu lub z wody dopływającej do wyrobisk lub ich części.

5. Podczas zaliczania udostępnionego złoża lub jego części do odpowiednich kategorii zagrożenia metanowego uwzględnia się wyniki badań zagrożenia metanowego w sąsiednich zakładach górniczych.

6. W przypadku stwierdzenia występowania metanu w części udostępnionego złoża złożo to, w granicach obszaru górniczego lub tej części złoża, w której są planowane albo prowadzone roboty górnicze, zalicza się do tej samej kategorii zagrożenia metanowego według kryteriów określonych w ust. 3 i 4.

7. W przypadku występowania w udostępnionym złożu zaburzeń warunków geologicznych — w szczególności uskoków, nasunięć o zrzucie większym niż miąższość złoża oraz uskoków otwartych ze szczeliną wypełnioną materiałem innym niż rudy metali nieżelaznych — powodujących zróżnicowanie zagrożenia metanowego w poszczególnych częściach tego złoża, części te mogą zostać zaliczone do różnych kategorii zagrożenia metanowego.

§ 10. 1. W podziemnych zakładach górniczych wydobywających sól ustala się dwie kategorie zagrożenia metanowego.

2. Udostępnione złożo lub jego część jest przestrzenią, która w podziemnych zakładach górniczych wydobywających sól podlega zaliczeniu do jednej z dwóch kategorii zagrożenia metanowego.

3. Do I kategorii zagrożenia metanowego zalicza się udostępnione złożo lub jego część, jeżeli w powietrzu stwierdzono występowanie metanu albo mieszaniny gazów wybuchowych zawierającej metan o zawartości większej niż 0,1 %.

4. Do II kategorii zagrożenia metanowego zalicza się udostępnione złożo lub jego część, jeżeli zaistniał:

1) nagły wypływ metanu albo mieszaniny gazów wybuchowych zawierającej metan lub

2) wyrzut metanu i skał

— w wyniku których zawartość gazów wybuchowych w powietrzu była większa niż 1 %.

5. Podczas zaliczania udostępnionego złoża lub jego części do odpowiednich kategorii zagrożenia metanowego uwzględnia się wyniki badań zagrożenia metanowego w sąsiednich zakładach górniczych.

6. W przypadku stwierdzenia występowania metanu w części udostępnionego złoża złożo to, w granicach obszaru górniczego lub tej części złoża, w której są planowane albo prowadzone roboty górnicze, zalicza się do tej samej kategorii zagrożenia metanowego według kryteriów określonych w ust. 3 i 4.

7. W przypadku występowania w udostępnionym złożu zaburzeń warunków geologicznych — w szczególności uskoków, nasunięć o zrzucie większym niż miąższość złoża oraz uskoków otwartych ze szczeliną wypełnioną materiałem innym niż sól — powodujących zróżnicowanie zagrożenia metanowego w poszczególnych częściach tego złoża, części te mogą zostać zaliczone do różnych kategorii zagrożenia metanowego.

§ 11. Dokumentacja, w oparciu o którą dokonuje się zaliczenia przestrzeni, o których mowa w § 8 ust. 2, § 9 ust. 2 albo § 10 ust. 2, do odpowiedniej kategorii zagrożenia metanowego, zawiera:

1) charakterystykę zagrożenia metanowego udokumentowaną opisem:

a) oznaczeń metanonośności w udostępnionych pokładach węgla kamiennego lub ich częściach,

b) zawartości metanu w powietrzu w podziemnych zakładach górniczych wydobywających rudy metali nieżelaznych,

c) zawartości metanu oraz innych gazów wybuchowych w powietrzu w podziemnych zakładach górniczych wydobywających sól;

2) opis występowania w przestrzeniach, o których mowa w § 8 ust. 2, § 9 ust. 2 albo § 10 ust. 2, innych zagrożeń naturalnych wymienionych w § 1 pkt 1, które mogą mieć wpływ na wzrost natężenia zagrożenia metanowego;

3) mapy wyrobisk lub ich części, w skali nie mniejszej niż 1 : 5000, z naniesionymi propozycjami granic poszczególnych kategorii zagrożenia metanowego;

4) wyniki badań przeprowadzonych przez rzeczoznawcę oraz opinię rzeczoznawcy, jeżeli dokonuje się zaliczenia do:

a) I, II lub III kategorii zagrożenia metanowego w podziemnych zakładach górniczych wydobywających węgiel kamienny,

b) I kategorii zagrożenia metanowego w podziemnych zakładach górniczych wydobywających rudy metali nieżelaznych,

c) I kategorii zagrożenia metanowego w podziemnych zakładach górniczych wydobywających sól.

Rozdział 4

Zagrożenie wyrzutami gazów i skał

§ 12. Podstawowym kryterium oceny zagrożenia wyrzutami gazów i skał jest możliwość zaistnienia następujących zjawisk gazogeodynamicznych:

- 1) wyrzutu gazów i skał, będącego dynamicznym przemieszczeniem rozkruszonych skał lub kopaliny z calizny węglowej do wyrobiska lub jego części przez energię gazów wydzielonych z górotworu w wyniku działania czynników geologiczno-górnictwowych, które może spowodować w wyrobisku lub jego części:
  - a) zjawiska akustyczne,
  - b) podmuch powietrza,
  - c) uszkodzenie jego obudowy lub znajdujących się w nim maszyn i urządzeń,
  - d) powstanie kawerny powyrzutowej, będącej pustką w jego stropie, spągu lub ociosie,
  - e) zaburzenie w jego przewietrzaniu,
  - f) nagromadzenie się gazów o wartości stężenia, która może spowodować ich wybuch,
  - g) powstanie atmosfery niezdanej do oddychania lub
- 2) nagłego wypływu gazów z górotworu do wyrobiska lub jego części, zwanego dalej „nagłym wypływem gazów”, będącego zachodzącym w krótkim okresie intensywnym — niezwiązanym ze skutkami zawału, tąpnięcia lub odgazowania urobionych skał albo węgla lub niezwiązanym z zaburzeniami w przewietrzaniu wyrobiska — wydzielaniem się gazów z górotworu, które może spowodować w wyrobisku lub jego części:
  - a) nagromadzenie się gazów o wartości stężenia, która może spowodować ich wybuch, lub
  - b) powstanie atmosfery niezdanej do oddychania.

§ 13. 1. W podziemnych zakładach górniczych wydobywających węgiel kamienny ustala się trzy kategorie zagrożenia wyrzutami gazów i skał.

2. Pokład lub jego część jest przestrzenią, która w podziemnych zakładach górniczych wydobywających węgiel kamienny podlega zaliczeniu do jednej z trzech kategorii zagrożenia wyrzutami gazów i skał.

3. Do I kategorii zagrożenia wyrzutami gazów i skał zalicza się pokład lub jego część, jeżeli metanonośność wynosi od $4,5 \text{ m}^3/\text{Mg}$ do $8 \text{ m}^3/\text{Mg}$ w przeliczeniu na czystą substancję węglową, przy czym wskaźnik zwięzłości węgla jest mniejszy niż 0,3 lub intensywność desorpcji metanu jest większa niż 1,2 kPa.

4. Do II kategorii zagrożenia wyrzutami gazów i skał zalicza się pokład lub jego część, jeżeli metanonośność jest większa niż $8 \text{ m}^3/\text{Mg}$ w przeliczeniu na czystą substancję węglową, przy czym wskaźnik zwięzłości węgla jest mniejszy niż 0,3 lub intensywność desorpcji metanu jest większa niż 1,2 kPa.

5. Do III kategorii zagrożenia wyrzutami gazów i skał zalicza się pokład lub jego część, jeżeli:

- 1) zaistniał wyrzut gazów i skał lub
- 2) zaistniał nagły wypływ gazów, lub
- 3) zaistniały okoliczności określone w ust. 4 oraz zaistniała co najmniej jedna z następujących okoliczności:
  - a) zwiększona objętość zwiercin w czasie wiercenia otworów, wyrażona w dm^3 uzyskanych z 1 m bieżącego otworu badawczego wierconego wiertarkami obrotowymi o średnicy wiertła 42 mm,
  - b) wydmuchy zwiercin i gazów w czasie wiercenia otworów badawczych wiertarkami obrotowymi o średnicy wiertła 42 mm,
  - c) zakleszczanie lub wypychanie wiertła w czasie wiercenia otworów badawczych wiertarkami obrotowymi o średnicy wiertła 42 mm,
  - d) odpryskiwanie węgla z ociosów i czoła przodka oraz trzaski w głębi calizny węglowej,
  - e) nagły wzrost metanowości względnej lub bezwzględnej,
  - f) zwiększone wydzielanie się gazów po robotach strzałowych,
  - g) zwiększone ilości urobku i jego rozrzucenie na większą odległość od przodka mimo braku zmiany technologii wykonywania robót strzałowych,

- h) zmniejszone zwięzłości i zmiany struktury węgla w czasie prowadzenia wyrobiska,
- i) wydzielanie lub wykraplanie wody na powierzchni calizny węglowej,
- j) zmiana barwy węgla na powierzchni calizny węglowej.

6. Intensywnością desorpcji metanu jest szybkość wydzielania się metanu z próbki węgla pobranej ze zwiercin uzyskanych w czasie wiercenia otworu badawczego wiertarkami obrotowymi o średnicy wiertła 42 mm.

7. Metanowością względną jest, wyrażona w m^3/Mg , suma ilości metanu wydzielającego się do wyrobisk lub ich części oraz metanu ujętego w trakcie odmetanowania, w przeliczeniu na Mg wydobytej kopaliny.

8. Metanowością bezwzględną jest, wyrażona w m^3/min , suma ilości metanu wydzielającego się do wyrobisk lub ich części oraz metanu ujętego w trakcie odmetanowania, w przeliczeniu na minutę.

§ 14. 1. W podziemnych zakładach górniczych wydobywających rudy miedzi ustala się dwie kategorie zagrożenia wyrzutami gazów i skał.

2. Złoże lub jego część jest przestrzenią, która w podziemnych zakładach górniczych wydobywających rudy miedzi podlega zaliczeniu do jednej z dwóch kategorii zagrożenia wyrzutami gazów i skał.

3. Do I kategorii zagrożenia wyrzutami gazów i skał zalicza się złoże lub jego część, jeżeli:

- 1) określono, na podstawie wykonanych badań dołowych i powierzchniowych, możliwość powstania zagrożenia gazowego lub zjawisk gazogeodynamicznych, lub
- 2) zaistniał nagły wypływ gazów.

4. Do II kategorii zagrożenia wyrzutami gazów i skał zalicza się złoże lub jego część, jeżeli zaistniał wyrzut gazów i skał.

§ 15. 1. W podziemnych zakładach górniczych wydobywających sól ustala się trzy kategorie zagrożenia wyrzutami gazów i skał.

2. Złoże lub jego część jest przestrzenią, która w podziemnych zakładach górniczych wydobywających sól podlega zaliczeniu do jednej z trzech kategorii zagrożenia wyrzutami gazów i skał.

3. Do I kategorii zagrożenia wyrzutami gazów i skał zalicza się złoże lub jego część, jeżeli:

- 1) nie zaistniał wyrzut gazów i skał lecz zaistniał nagły wypływ gazów lub
- 2) zaistniał swobodny wypływ gazów, ale budowa geologiczna złoża i sytuacja gazowa w złożu nie zostały wystarczająco rozpoznane za pomocą robót górniczych lub robót geologicznych.

4. Do II kategorii zagrożenia wyrzutami gazów i skał zalicza się złoże lub jego część, jeżeli zaistniał wyrzut gazów i skał, w trakcie którego zostały wyrzucone do wyrobisk lub ich części skały o masie nie większej niż 10 Mg.

5. Do III kategorii zagrożenia wyrzutami gazów i skał zalicza się złoże lub jego część, jeżeli zaistniał wyrzut gazów i skał, w trakcie którego zostały wyrzucone do wyrobisk lub ich części skały o masie większej niż 10 Mg.

§ 16. Dokumentacja, w oparciu o którą dokonuje się zaliczenia przestrzeni, o których mowa w § 13 ust. 2, § 14 ust. 2 albo § 15 ust. 2, do odpowiedniej kategorii zagrożenia wyrzutami gazów i skał, zawiera:

- 1) charakterystykę budowy geologicznej przestrzeni, o których mowa w § 13 ust. 2, § 14 ust. 2 albo § 15 ust. 2;
- 2) opis okoliczności charakteryzujących zagrożenie wyrzutami gazów i skał;
- 3) charakterystyczne przekroje geologiczne;

4) mapy:

- a) w przypadku podziemnych zakładów górniczych wydobywających węgiel kamienny — pokładu lub jego części,
- b) w przypadku podziemnych zakładów górniczych wydobywających rudy miedzi lub sól — wyrobiska lub jego części

— w skali nie mniejszej niż 1 : 5000, z naniesionymi propozycjami granic poszczególnych kategorii zagrożenia wyrzutami gazów i skał;

5) wyniki badań przeprowadzonych przez rzeczoznawcę oraz opinię rzeczoznawcy, jeżeli dokonuje się zaliczenia do:

- a) I lub II kategorii zagrożenia wyrzutami gazów i skał w podziemnych zakładach górniczych wydobywających węgiel kamienny,
- b) I kategorii zagrożenia wyrzutami gazów i skał w podziemnych zakładach górniczych wydobywających rudy miedzi,
- c) I lub II kategorii zagrożenia wyrzutami gazów i skał w podziemnych zakładach górniczych wydobywających sól.

Rozdział 5

Zagrożenie wybuchem pyłu węglowego

§ 17. 1. Podstawowym kryterium oceny zagrożenia wybuchem pyłu węglowego rozumianego jako ziarna węgla przechodzące przez sito o wymiarach oczek równych 1×1 mm:

- 1) w pokładzie węgla oraz w wyrobisku drążonym w tym pokładzie lub jego części — jest stwierdzenie w tym pokładzie lub jego części lub wyrobisku lub jego części zawartości części lotnych w węglu większej niż 10 % w bezwodnej i bezpopiołowej substancji węglowej;
- 2) w wyrobisku poziomym oraz wyrobisku pochyłym o nachyleniu do 45° , z wyjątkiem wyrobiska drążonego w pokładzie węgla lub jego części — jest brak możliwości uznania tego wyrobiska lub jego części za niezagrożone wybuchem pyłu węglowego;
- 3) w wyrobisku pionowym oraz w wyrobisku pochyłym o nachyleniu większym niż 45° , w tym w szybie lub szybiku, z wyjątkiem wyrobiska, w tym szybu lub szybiku, drążonego w pokładzie węgla lub jego części — jest brak możliwości uznania tego wyrobiska lub jego części, w tym szybu lub szybiku, za niezagrożone wybuchem pyłu węglowego.

2. Miejscami, w których jest możliwe zapoczątkowanie wybuchu pyłu węglowego, są:

- 1) miejsca wykonywania robót strzałowych w wyrobiskach zagrożonych wybuchem pyłu węglowego;
- 2) miejsca urabiania węgla;
- 3) miejsca nagromadzenia metanu w ilości co najmniej 1,5 %;
- 4) miejsca nagromadzenia niebezpiecznego pyłu węglowego w ilości co najmniej 500 g/m^3 wyrobiska w pyłe kopalnianym niezabezpieczonym w sposób naturalny na długości większej niż 30 m, w wyrobisku lub jego części, w którym są eksploatowane maszyny lub urządzenia elektryczne;
- 5) pola pożarowe;
- 6) zbiorniki węgla;
- 7) składy materiałów wybuchowych;
- 8) strefy szczególnego zagrożenia tąpnięciami;
- 9) wyrobiska lub ich części o nachyleniu większym niż 10° z transportem linowym, kołowym lub kolejkami, w których są zainstalowane kable lub przewody elektryczne, z wyjątkiem szybów lub szybików;
- 10) ściany podczas zbrojenia i likwidacji.

3. Niebezpiecznym pyłem węglowym jest pył węglowy pochodzący z pokładu węgla zagrożonego wybuchem pyłu węglowego.

4. Pyłem kopalnianym jest pył powstały podczas robót górniczych, z dodatkiem substancji zabezpieczających przed wybuchem.

5. Pyłem kopalnianym zabezpieczonym w sposób naturalny jest pył kopalniany, który spełnia następujące warunki:

- 1) zawiera wodę przemijającą pochodzenia naturalnego uniemożliwiającą przenoszenie wybuchu pyłu węglowego i całkowicie pozbawiającą pył kopalniany lotności lub
- 2) zawiera co najmniej:
  - a) 70 % części niepalnych stałych pochodzenia naturalnego w polach niemetanowych lub
  - b) 80 % części niepalnych stałych pochodzenia naturalnego w polach metanowych.

6. Pyłem kopalnianym niezabezpieczonym w sposób naturalny jest pył kopalniany, który nie spełnia warunków określonych w ust. 5.

§ 18. 1. W podziemnych zakładach górniczych wydobywających węgiel kamienny ustala się dwie klasy zagrożenia wybuchem pyłu węglowego.

2. Pokład węgla lub jego część oraz wyrobisko lub jego część są przestrzeniami, które w podziemnych zakładach górniczych wydobywających węgiel kamienny podlegają zaliczeniu do jednej z dwóch klas zagrożenia wybuchem pyłu węglowego.

3. Zaliczeniu podlegają odrębnie:

- 1) pokład węgla lub jego część, łącznie z wyrobiskami drążonymi w tym pokładzie lub jego części;
- 2) wyrobisko poziome lub jego część oraz wyrobisko pochyłe o nachyleniu do 45° lub jego część, z wyjątkiem wyrobiska drążonego w pokładzie węgla lub jego części;
- 3) wyrobisko pionowe oraz wyrobisko pochyłe o nachyleniu większym niż 45°, w tym szyb lub szybik, z wyjątkiem wyrobiska lub jego części, w tym szybu lub szybiku, drążonego w pokładzie węgla lub jego części.

4. Do klasy A zagrożenia wybuchem pyłu węglowego zalicza się pokład węgla lub jego część, łącznie z wyrobiskami drążonymi w tym pokładzie lub jego części, jeżeli w tym pokładzie lub jego części lub w wyrobiskach lub ich częściach znajduje się pył kopalniany zabezpieczony w sposób naturalny.

5. Do klasy B zagrożenia wybuchem pyłu węglowego zalicza się pokład węgla lub jego część, łącznie z wyrobiskami drążonymi w tym pokładzie lub jego części, jeżeli w tym pokładzie lub jego części lub w wyrobiskach lub ich częściach nie występują okoliczności określone w ust. 4.

6. Do klasy A zagrożenia wybuchem pyłu węglowego zalicza się — z wyjątkiem wyrobiska drążonego w pokładzie węgla lub jego części — wyrobisko poziome lub jego część oraz wyrobisko pochyłe o nachyleniu do 45° lub jego część, jeżeli w tym wyrobisku lub jego części:

- 1) znajduje się pył kopalniany zabezpieczony w sposób naturalny lub
- 2) nie występują odcinki z pyłem kopalnianym niezabezpieczonym w sposób naturalny, dłuższe niż 30 m, a odległość między odcinkami z pyłem kopalnianym niezabezpieczonym w sposób naturalny nie jest mniejsza niż 100 m.

7. Do klasy B zagrożenia wybuchem pyłu węglowego zalicza się — z wyjątkiem wyrobiska drążonego w pokładzie węgla lub jego części — wyrobisko poziome lub jego część oraz wyrobisko pochyłe o nachyleniu do 45° lub jego część, jeżeli w tym wyrobisku nie występują okoliczności określone w ust. 6.

8. Wyrobiskiem poziomym oraz wyrobiskiem pochyłym o nachyleniu do 45° niezagrożonym wybuchem pyłu węglowego jest wyrobisko lub jego część, w którym:

- 1) nie występuje niebezpieczny pył węglowy lub
- 2) pył kopalniany zawiera co najmniej 80 % części niepalnych stałych pochodzenia naturalnego, ilość niebezpiecznego pyłu węglowego jest mniejsza niż 10 g/m³ wyrobiska, a masa pyłu węglowego bez części niepalnych stałych, osiadającego na danej powierzchni w ustalonym czasie, zwana dalej „intensywnością osiadania pyłu”, jest mniejsza niż 0,15 g/m² na dobę, lub
- 3) pył kopalniany zawiera co najmniej 50 % wody przemijającej, lub
- 4) pył kopalniany zawiera co najmniej 80 % części niepalnych stałych pochodzenia naturalnego oraz zawartość wody przemijającej pochodzenia naturalnego w tym pyłe wynosi co najmniej 30 %

— a wyrobiska lub ich części mające bezpośrednie połączenie z tym wyrobiskiem są wyrobiskami niezagrożonymi wybuchem pyłu węglowego lub zostały zaliczone do klasy A zagrożenia wybuchem pyłu węglowego.

9. Do klasy A zagrożenia wybuchem pyłu węglowego zalicza się — z wyjątkiem wyrobiska lub jego części, w tym szybu i szybiku, drążonego w pokładzie węgla lub jego części — wyrobisko pionowe lub jego część oraz wyrobisko pochyłe o nachyleniu większym niż 45° lub jego część, w tym szyb lub szybik, jeżeli w tym wyrobisku lub jego części, szybie lub szybiku:

- 1) zalegający pył kopalniany zawiera co najmniej 70 % części niepalnych stałych w polach niemetanowych lub 80 % części niepalnych stałych w polach metanowych lub
- 2) zalegający pył kopalniany zawiera wodę przemijającą uniemożliwiającą przeniesienie wybuchu pyłu węglowego i całkowicie pozbawiającą pył kopalniany lotności, lub
- 3) średnia ilość zalegającego pyłu węglowego jest mniejsza niż 5 g/m³ szybu lub szybiku.

10. Do klasy B zagrożenia wybuchem pyłu węglowego zalicza się — z wyjątkiem wyrobiska lub jego części, w tym szybu i szybiku, drążonego w pokładzie węgla lub jego części — wyrobisko pionowe lub jego część oraz wyrobisko pochyłe o nachyleniu większym niż 45° lub jego część, w tym szyb lub szybik, jeżeli w tym wyrobisku lub jego części, szybie lub szybiku nie występują okoliczności określone w ust. 9.

11. Wyrobiskiem pionowym oraz wyrobiskiem pochyłym o nachyleniu większym niż 45°, w tym szybem lub szybikiem, niezagrożonym wybuchem pyłu węglowego jest wyrobisko, w tym szyb lub szybik, w którym jednocześnie:

- 1) zawartość części niepalnych stałych w pyłe kopalnianym zalegającym w wyrobisku wynosi co najmniej 80 %;
- 2) średnia ilość pyłu węglowego zalegającego w wyrobisku jest mniejsza niż 1 g/m³ wyrobiska;
- 3) intensywność osiadania pyłu w wyrobiskach połączonych z tym wyrobiskiem, w odległości do 5 m od tego wyrobiska, jest mniejsza niż 0,15 g/m² na dobę;
- 4) wyrobiska mające bezpośrednie połączenie z tym wyrobiskiem są wyrobiskami niezagrożonymi wybuchem pyłu węglowego lub zostały zaliczone do klasy A zagrożenia wybuchem pyłu węglowego;
- 5) w budynku nadszybia nie zostały wyznaczone, zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. z 2009 r. Nr 178, poz. 1380, z 2010 r. Nr 57, poz. 353 oraz z 2012 r. poz. 908), strefy zagrożenia wybuchem pyłów.

§ 19. 1. W odkrywkowych zakładach górniczych wydobywających węgiel brunatny ustala się dwie klasy zagrożenia wybuchem pyłu węglowego.

2. Wyrobisko podziemne lub jego część jest przestrzenią, która w odkrywkowych zakładach górniczych wydobywających węgiel brunatny podlega zaliczeniu do jednej z dwóch klas zagrożenia wybuchem pyłu węglowego.

3. Do klasy A zagrożenia wybuchem pyłu węglowego zalicza się wyrobisko podziemne lub jego część, jeżeli w tym wyrobisku lub jego części znajduje się pył kopalniany zabezpieczony w sposób naturalny.

4. Do klasy B zagrożenia wybuchem pyłu węglowego zalicza się wyrobisko podziemne lub jego część, jeżeli w tym wyrobisku lub jego części nie występują okoliczności określone w ust. 3.

§ 20. Dokumentacja, w oparciu o którą dokonuje się zaliczenia przestrzeni, o których mowa w § 18 ust. 2 albo § 19 ust. 2, do odpowiedniej klasy zagrożenia wybuchem pyłu węglowego, zawiera:

- 1) charakterystykę miejsc, o których mowa w § 17 ust. 2;
- 2) charakterystykę przestrzeni, o których mowa w § 18 ust. 2 oraz § 19 ust. 2, z uwzględnieniem występujących tam innych zagrożeń;
- 3) opis okoliczności mających wpływ na powstanie zagrożenia wybuchem pyłu węglowego;
- 4) propozycję zaliczenia przestrzeni, o których mowa w § 18 ust. 2 oraz § 19 ust. 2, do odpowiedniej klasy zagrożenia wybuchem pyłu węglowego, z uzasadnieniem;
- 5) mapę w skali nie mniejszej niż 1 : 5000 — dla pokładu oraz wyrobiska — innego niż wyrobisko pionowe oraz wyrobisko pochyłe o nachyleniu większym niż 45°, w tym szyb lub szybik — lub jego części;
- 6) przekrój geologiczny — dla wyrobiska pionowego oraz wyrobiska pochyłego o nachyleniu większym niż 45°, w tym szybu lub szybiku;
- 7) wyniki badań przeprowadzonych przez rzeczoznawcę oraz opinię rzeczoznawcy, jeżeli dokonuje się zaliczenia do klasy A zagrożenia wybuchem pyłu węglowego.

Rozdział 6

Zagrożenie klimatyczne

§ 21. 1. Podstawowym kryterium oceny zagrożenia klimatycznego jest występowanie na stanowisku pracy, w rozumieniu przepisów wydanych na podstawie art. 237¹⁵ § 1 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. — Kodeks pracy (Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94, z późn. zm.³⁾), w podziemnym wyrobisku górniczym, zwanym dalej „stanowiskiem pracy”, temperatury zastępczej klimatu wyższej niż 26 °C.

2. Temperaturę zastępczą klimatu oblicza się według następującego wzoru:

$$t_{zk} = 0,6 t_w + 0,4 t_s - v,$$

gdzie:

t_{zk} — temperatura zastępcza klimatu, wyrażona w °C,

t_w — temperatura powietrza kopalnianego, wyrażona w °C:

— — zmierzona termometrem wilgotnym lub

— — wyznaczona na podstawie pomiarów temperatury suchej, wilgotności względnej oraz ciśnienia atmosferycznego w miejscu wykonywania pomiaru,

t_s — temperatura powietrza kopalnianego zmierzona termometrem suchym lub czujnikiem pomiarowym, wyrażona w °C,

v — prędkość powietrza, wyrażona w m/s, pomnożona przez współczynnik przeliczeniowy wynoszący $1 \text{ s} \times \text{°C/m}$; jeżeli prędkość powietrza jest większa niż 4 m/s, do obliczeń przyjmuje się wartość 4 m/s.

§ 22. 1. W podziemnych zakładach górniczych ustala się trzy stopnie zagrożenia klimatycznego.

2. Stanowisko pracy jest przestrzenią, która w podziemnych zakładach górniczych podlega zaliczeniu do jednego z trzech stopni zagrożenia klimatycznego.

3. Do I stopnia zagrożenia klimatycznego zalicza się stanowisko pracy, jeżeli temperatura zastępcza klimatu nie jest wyższa niż 30 °C.

4. Do II stopnia zagrożenia klimatycznego zalicza się stanowisko pracy, niewymienione w ust. 3, jeżeli temperatura zastępcza klimatu nie jest wyższa niż 32 °C.

5. Do III stopnia zagrożenia klimatycznego zalicza się stanowisko pracy, jeżeli:

- 1) temperatura zastępcza klimatu jest wyższa niż 32 °C lub
- 2) temperatura powietrza kopalnianego zmierzona termometrem wilgotnym lub wyznaczona na podstawie pomiarów temperatury suchej, wilgotności względnej oraz ciśnienia atmosferycznego w miejscu wykonywania pomiaru jest wyższa niż 34 °C, lub
- 3) temperatura powietrza kopalnianego zmierzona termometrem suchym lub czujnikiem pomiarowym jest wyższa niż 35 °C.

§ 23. Dokumentacja, w oparciu o którą dokonuje się zaliczenia przestrzeni, o której mowa w § 22 ust. 2, do odpowiedniego stopnia zagrożenia klimatycznego, zawiera:

- 1) wyniki pomiarów parametrów służących do obliczenia temperatury zastępczej klimatu, o których mowa w § 21 ust. 2, udokumentowanych w książce kontroli zagrożenia klimatycznego, prowadzonej w sposób określony w przepisach wydanych na podstawie art. 120 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. — Prawo geologiczne i górnicze;
- 2) propozycję zaliczenia przestrzeni, o której mowa w § 22 ust. 2, do odpowiedniego stopnia zagrożenia klimatycznego, z uzasadnieniem.

Rozdział 7

Zagrożenie wodne

§ 24. Podstawowym kryterium oceny zagrożenia wodnego jest możliwość wystąpienia zwiększonego lub niekontrolowanego dopływu albo możliwość wdarcia się do istniejącego lub projektowanego wyrobiska lub jego części: wody, solanki, ługów lub wody z luźnym materiałem, stwarzającego niebezpieczeństwo dla pracowników lub ruchu zakładu górniczego.

§ 25. 1. W podziemnych zakładach górniczych wydobywających kopaliny inne niż sól ustala się trzy stopnie zagrożenia wodnego.

2. Złoże lub jego część oraz otaczający górotwór w granicach obszaru górniczego jest przestrzenią, która w podziemnych zakładach górniczych wydobywających kopaliny inne niż sól podlega zaliczeniu do jednego z trzech stopni zagrożenia wodnego.

3. Do I stopnia zagrożenia wodnego zalicza się złoże lub jego część oraz otaczający górotwór w granicach obszaru górniczego, jeżeli:

- 1) zbiorniki i ciekły wodne na powierzchni terenu są izolowane od istniejących oraz projektowanych wyrobisk warstwą izolującą o miąższości zapewniającej bezpieczeństwo prowadzonych robót górniczych lub
- 2) poziomy wodonośne są izolowane od istniejących oraz projektowanych wyrobisk warstwą izolującą o miąższości zapewniającej bezpieczeństwo prowadzonych robót górniczych, lub
- 3) z poziomów wodonośnych odprowadzono zasoby statyczne wód, a dopływ z zasobów dynamicznych ma stałe natężenie umożliwiające bieżące odwadnianie wyrobiska lub jego części, lub wyrobisk, lub
- 4) podziemne zbiorniki wodne są izolowane od istniejących oraz projektowanych wyrobisk lub ich części warstwą izolującą o miąższości zapewniającej bezpieczeństwo prowadzonych robót górniczych.

4. Do II stopnia zagrożenia wodnego zalicza się złoża lub jego część oraz otaczający górotwór w granicach obszaru górniczego, jeżeli:

- 1) zbiorniki i ciekły wodne na powierzchni terenu oraz podziemne zbiorniki wodne mogą w sposób pośredni, w szczególności przez infiltrację lub przeciekanie, spowodować zwiększenie zawadnienia istniejących lub projektowanych wyrobisk lub
- 2) w stropie lub spągu złoża albo w otaczającym górotworze, w której istnieje lub jest projektowane wyrobisko, występuje poziom wodonośny typu porowego, który nie jest izolowany od złoża lub wyrobisk warstwą izolującą o miąższości zapewniającej bezpieczeństwo prowadzonych robót górniczych, lub
- 3) występują uskoki wodonośne o rozpoznanym zawadnieniu oraz lokalizacji, lub
- 4) występują otwory wiertnicze zlikwidowane nieprawidłowo albo nie ma danych o sposobie likwidacji otworów wiertniczych, jeżeli otwory te stwarzają możliwość przepływu wód z powierzchniowych lub podziemnych zbiorników wodnych oraz z poziomów wodonośnych do wyrobiska lub jego części.

5. Do III stopnia zagrożenia wodnego zalicza się złoża lub jego część oraz otaczający górotwór w granicach obszaru górniczego, jeżeli:

- 1) zbiorniki i ciekły wodne na powierzchni terenu oraz podziemne zbiorniki wodne stwarzają możliwość bezpośredniego zwiększonego, niekontrolowanego dopływu albo możliwość wdarcia się wody do wyrobiska lub jego części, lub
- 2) w stropie lub spągu złoża albo w części górotworu, w której istnieje lub jest projektowane wyrobisko, występuje poziom wodonośny typu szczelinowego lub szczelinowo-kawernistego, który nie jest izolowany od złoża lub wyrobisk warstwą izolującą o miąższości zapewniającej bezpieczeństwo prowadzonych robót górniczych, lub
- 3) w części górotworu, w której istnieje lub jest projektowane wyrobisko, albo w jego bezpośrednim sąsiedztwie występują zbiorniki wodne pod ciśnieniem w stosunku do spągu tych wyrobisk lub ich części, lub
- 4) występują uskoki wodonośne o niedostatecznie rozpoznanym zawadnieniu lub lokalizacji, lub
- 5) jest możliwe wdarcie się wody lub wody z luźnym materiałem z innych przestrzeni niż określone w pkt 1—4.

§ 26. 1. W podziemnych zakładach górniczych wydobywających sól ustala się trzy stopnie zagrożenia wodnego.

2. Złoże lub jego część oraz otaczający górotwór w granicach obszaru górniczego jest przestrzenią, która w podziemnych zakładach górniczych wydobywających sól podlega zaliczeniu do jednego z trzech stopni zagrożenia wodnego.

3. Do I stopnia zagrożenia wodnego zalicza się złoża lub jego część oraz otaczający górotwór w granicach obszaru górniczego, jeżeli występuje warstwa izolująca między złożem a występującymi w jego otoczeniu zbiornikami wodnymi lub poziomami wodonośnymi uniemożliwiająca przepływ wód do wyrobiska.

4. Do II stopnia zagrożenia wodnego zalicza się złoża lub jego część oraz otaczający górotwór w granicach obszaru górniczego, jeżeli:

- 1) występuje warstwa izolująca między złożem a występującymi w jego otoczeniu zbiornikami wodnymi lub poziomami wodonośnymi lub
- 2) w złożu występują naturalne zbiorniki cieczy, a dopływ z nich do wyrobisk lub ich części jest malejący.

5. Do III stopnia zagrożenia wodnego zalicza się złoża lub jego część oraz otaczający górotwór w granicach obszaru górniczego, jeżeli:

- 1) nie występuje warstwa izolująca między złożem a występującymi w jego otoczeniu zbiornikami wodnymi lub poziomami wodonośnymi lub

2) warstwy izolujące nie stanowią wystarczającego zabezpieczenia ze względu na naruszenie jej robotami górnictwymi.

§ 27. 1. W zakładach prowadzących działalność określoną w art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. — Prawo geologiczne i górnictwo ustala się trzy stopnie zagrożenia wodnego.

2. Wyrobisko lub jego część jest przestrzenią, która w zakładach prowadzących działalność określoną w art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. — Prawo geologiczne i górnictwo podlega zaliczeniu do jednego z trzech stopni zagrożenia wodnego.

3. Do I stopnia zagrożenia wodnego zalicza się wyrobisko lub jego część, jeżeli:

- 1) zbiorniki i ciekły wodne na powierzchni terenu są izolowane od istniejących oraz projektowanych wyrobisk lub ich części warstwą izolującą o miąższości zapewniającej bezpieczeństwo prowadzonych robót górnictwowych lub
- 2) poziomy wodonośny są izolowane od istniejących oraz projektowanych wyrobisk lub ich części warstwą izolującą o miąższości zapewniającej bezpieczeństwo prowadzonych robót górnictwowych, lub
- 3) z poziomów wodonośnych odprowadzono zasoby statyczne wód, a dopływ z zasobów dynamicznych ma stałe natężenie umożliwiające bieżące odwadnianie wyrobiska lub wyrobisk lub ich części, lub
- 4) podziemne zbiorniki wodne są izolowane od istniejących oraz projektowanych wyrobisk lub ich części warstwą izolującą o miąższości zapewniającej bezpieczeństwo prowadzonych robót górnictwowych.

4. Do II stopnia zagrożenia wodnego zalicza się wyrobisko lub jego część, jeżeli:

- 1) zbiorniki i ciekły wodne na powierzchni terenu oraz podziemne zbiorniki wodne mogą w sposób pośredni, w szczególności przez infiltrację lub przeciekanie, spowodować zwiększenie zawodnienia istniejących lub projektowanych wyrobisk lub ich części, lub
- 2) w stropie lub spągu złoża albo w części górotworu, w której istnieje lub jest projektowane wyrobisko, występuje poziom wodonośny typu porowego, który nie jest izolowany od złoża lub wyrobisk lub ich części warstwą izolującą o miąższości zapewniającej bezpieczeństwo prowadzonych robót górnictwowych, lub
- 3) występują uskoki wodonośne o rozpoznym zawodnieniu oraz lokalizacji, lub
- 4) istnieją otwory wiertnicze zlikwidowane nieprawidłowo albo nie ma danych o sposobie likwidacji otworów wiertniczych, a otwory te stwarzają możliwość przepływu wód z powierzchniowych lub podziemnych zbiorników wodnych oraz z poziomów wodonośnych do wyrobiska lub jego części.

5. Do III stopnia zagrożenia wodnego zalicza się wyrobisko lub jego część, jeżeli:

- 1) zbiorniki i ciekły wodne na powierzchni terenu oraz podziemne zbiorniki wodne stwarzają możliwość bezpośredniego zwiększonego, niekontrolowanego dopływu albo możliwość wdarcia się wody do wyrobiska lub
- 2) w stropie lub spągu złoża albo w otaczającym górotworze, w której istnieje lub jest projektowane wyrobisko, występuje poziom wodonośny typu szczelinowego lub szczelinowo-kawernistego, który nie jest izolowany od złoża lub wyrobisk warstwą izolującą o miąższości zapewniającej bezpieczeństwo prowadzonych robót górnictwowych, lub
- 3) w części górotworu, w której istnieje lub jest projektowane wyrobisko, albo w jego bezpośrednim sąsiedztwie występują zbiorniki wodne pod ciśnieniem w stosunku do spągu tych wyrobisk lub ich części, lub
- 4) występują uskoki wodonośne o niedostatecznie rozpoznym zawodnieniu lub lokalizacji, lub
- 5) jest możliwe wdarcie się wody lub wody z luźnym materiałem z innych przestrzeni niż określone w pkt 1—4.

§ 28. 1. W odkrywkowych zakładach górnictwowych ustala się dwa stopnie zagrożenia wodnego.

2. Złoże lub jego część jest przestrzenią, która w odkrywkowych zakładach górniczych podlega zaliczeniu do jednego z dwóch stopni zagrożenia wodnego.

3. Do I stopnia zagrożenia wodnego zalicza się złoże lub jego część, jeżeli istnieje możliwość:

- 1) zatopienia wyrobiska odkrywkowego lub jego części w przypadku zaistnienia gwałtownych opadów atmosferycznych, lub
- 2) bezpośredniego wdarcia się wody ze zbiorników lub cieków wodnych znajdujących się na powierzchni terenu do wyrobiska odkrywkowego, lub
- 3) wypływu wody ze skarp lub spągu wyrobiska odkrywkowego, w ilości stwarzającej niebezpieczeństwo dla pracowników lub ruchu zakładu górniczego.

4. Do II stopnia zagrożenia wodnego zalicza się złoże lub jego część, jeżeli w tej przestrzeni zaistniały wcześniej okoliczności określone w ust. 3 pkt 1, 2 lub 3.

§ 29. Jeżeli w odkrywkowym zakładzie górniczym istnieją w złożu lub są w nim projektowane wyrobiska podziemne, dla tej części złoża dokonuje się oceny zagrożenia wodnego według kryteriów określonych w § 25.

§ 30. Dokumentacja, w oparciu o którą dokonuje się zaliczenia przestrzeni, o których mowa w § 25 ust. 2, § 26 ust. 2, § 27 ust. 2 albo § 28 ust. 2, do odpowiedniego stopnia zagrożenia wodnego, zawiera:

- 1) charakterystykę budowy geologicznej i warunków hydrogeologicznych przestrzeni, o których mowa w § 25 ust. 2, § 26 ust. 2, § 27 ust. 2 albo § 28 ust. 2, obejmującą w szczególności zestawienie oraz opis:
  - a) podziemnych zbiorników wodnych,
  - b) otworów wiertniczych zlikwidowanych nieprawidłowo lub w odniesieniu do których nie ma danych o sposobie ich likwidacji,
  - c) uskoków wodonośnych,
  - d) źródeł zagrożenia wodnego niewymienionych w lit. a—c
— z których jest możliwe wdarcie się wody, solanki, ługów lub wody z luźnym materiałem, stwarzające niebezpieczeństwo dla pracowników lub ruchu zakładu górniczego;
- 2) analizę wpływu źródeł zagrożenia wodnego, o których mowa w pkt 1, na prowadzone i projektowane roboty górnicze;
- 3) obliczenie oraz określenie granic proponowanego zaliczenia przestrzeni, o których mowa w § 25 ust. 2, § 26 ust. 2, § 27 ust. 2 albo § 28 ust. 2, do odpowiedniego stopnia zagrożenia wodnego, z uzasadnieniem, a w przypadku podziemnych zbiorników wodnych — wyznaczenie szerokości stref wokół podziemnych zbiorników wodnych stwarzających zagrożenie wodne;
- 4) mapy wyrobisk lub ich części, w skali nie mniejszej niż 1 : 10000, z wyszczególnionymi źródłami zagrożenia wodnego, o których mowa w pkt 1, oraz propozycjami granic poszczególnych stopni zagrożenia wodnego;
- 5) przekroje hydrogeologiczne;
- 6) mapy poziomów wodonośnych stwarzających zagrożenie wodne.

Rozdział 8

Zagrożenie osuwiskowe

§ 31. 1. Podstawowym kryterium oceny zagrożenia osuwiskowego jest możliwość zaistnienia osuwiska.

2. Osuwiskiem jest przemieszczenie się, w wyniku naruszenia stanu równowagi w górotworze, mas skalnych budujących skarpę lub zbocze, stwarzające niebezpieczeństwo dla pracowników lub ruchu zakładu górniczego.

§ 32. 1. W odkrywkowych zakładach górniczych ustala się dwa stopnie zagrożenia osuwiskowego.

2. Złoże lub jego część, wyrobisko lub jego część oraz zwałowisko są przestrzeniami, które w odkrywkowych zakładach górniczych podlegają zaliczeniu do jednego z dwóch stopni zagrożenia osuwiskowego.

3. Do I stopnia zagrożenia osuwiskowego zalicza się złoże lub jego część, wyrobisko lub jego część, lub zwałowisko, jeżeli w skarpie lub zboczu występują, stwierdzone w opinii sporządzonej przez służbę geologiczną działającą u przedsiębiorcy:

- 1) warstwy nachylone w stronę wyrobiska, a spękania umożliwiające odspajanie się większych mas skalnych są ułożone równolegle do skarpy, lub
- 2) przewarstwienia skał o różnych parametrach wytrzymałościowych i właściwościach geomechanicznych, przewarstwienia skał wodonośnych lub powierzchni podzielności ławicowej, lub
- 3) strefy wietrzeniowe lub strefy zmian hydrotermalnych, w szczególności żyły kruchych minerałów, zailenie, serycytyzacja lub chlorytyzacja, lub
- 4) uskoki, lub
- 5) brekcje tektoniczne, lub
- 6) spękania ciosowe, lub
- 7) strefy drgań spowodowanych ruchem pojazdów, wstrząsy wywołane robotami strzałowymi lub ruchem maszyn lub urządzeń, mogące wpływać na możliwość utraty stateczności skarp lub zboczy, lub
- 8) inne okoliczności mogące spowodować utratę stateczności skarp lub zboczy w stopniu stwarzającym niebezpieczeństwo dla pracowników lub ruchu zakładu górniczego.

4. Do II stopnia zagrożenia osuwiskowego zalicza się złoże lub jego część, wyrobisko lub jego część, lub zwałowisko, jeżeli jednocześnie:

- 1) w skarpie lub zboczu występuje, stwierdzona w opinii sporządzonej przez służbę geologiczną działającą u przedsiębiorcy, co najmniej jedna z okoliczności określonych w ust. 3;
- 2) w przestrzeniach wymienionych w pkt 1 zaistniało już osuwisko.

§ 33. Dokumentacja, w oparciu o którą dokonuje się zaliczenia przestrzeni, o których mowa w § 32 ust. 2, do odpowiedniego stopnia zagrożenia osuwiskowego, zawiera:

- 1) charakterystykę budowy geologicznej i warunków geologiczno-inżynierskich przestrzeni, o których mowa w § 32 ust. 2, sprzyjających powstawaniu zagrożenia osuwiskowego oraz określenie potencjalnych płaszczyzn poślizgu;
- 2) propozycję zaliczenia przestrzeni, o których mowa w § 32 ust. 2, do odpowiedniego stopnia zagrożenia osuwiskowego, z uzasadnieniem;
- 3) opinię, o której mowa w § 32 ust. 3 lub ust. 4 pkt 1;
- 4) mapy wyrobisk lub ich części, w skali nie mniejszej niż 1 : 10 000, z wyszczególnieniem przestrzeni, w których może powstać zagrożenie osuwiskowe, oraz propozycjami granic poszczególnych stopni zagrożenia osuwiskowego;
- 5) przekroje geologiczno-inżynierskie.

Rozdział 9

Zagrożenie erupcyjne

§ 34. Podstawowym kryterium oceny zagrożenia erupcyjnego jest możliwość zaistnienia erupcji wiertniczej, rozumianej jako niekontrolowany przyływ płynu złożowego do otworu lub odwiertu, spowodowany naruszeniem równowagi między ciśnieniem złożowym a ciśnieniem wynikającym z hydrostatycznego oddziaływania słupa płuczki wiertniczej.

§ 35. 1. W zakładach górniczych wydobywających ropę naftową lub gaz ziemny oraz zakładach prowadzących roboty geologiczne służące poszukiwaniu lub rozpoznawaniu złóż tych kopalin ustala się dwie klasy zagrożenia erupcyjnego.

2. Otwory przewidziane do wiercenia, otwory wiercone, otwory odwiercone oraz odwierty są przestrzeniami, które w zakładach górniczych wydobywających ropę naftową lub gaz ziemny oraz zakładach prowadzących roboty geologiczne służące poszukiwaniu lub rozpoznawaniu złóż tych kopalin podlegają zaliczeniu do jednej z dwóch klas zagrożenia erupcyjnego.

3. Do klasy A zagrożenia erupcyjnego zalicza się:

- 1) otwór w przestrzeni nierozpoznanej geologicznie i nierozpoznanej charakterystyce złożowej;
- 2) otwór w przestrzeni rozpoznanej geologicznie o gradiencie ciśnienia złożowego większym niż 0,13 MPa / 10 m;
- 3) otwór, jeżeli w jego nieorurowanej części zalegają poziomy o ciśnieniu złożowym o wartości zbliżonej do wartości ciśnienia szczelinowania innych skał występujących w tej części otworu;
- 4) odwiert o gradiencie ciśnienia złożowego większym niż 0,13 MPa / 10 m.

4. Do klasy B zagrożenia erupcyjnego zalicza się:

- 1) otwór w przestrzeni rozpoznanej geologicznie i rozpoznanej charakterystyce złożowej,
- 2) odwiert w przestrzeni rozpoznanej geologicznie i rozpoznanej charakterystyce złożowej — jeżeli gradient ciśnienia złożowego nie jest większy niż 0,13 MPa / 10 m.

5. Podczas ustalania klasy zagrożenia erupcyjnego dla otworu przewidzianego do wiercenia wykorzystuje się dane zamieszczone w projekcie robót geologicznych lub uzyskane na podstawie badań przeprowadzonych w sąsiednich odwierconych otworach, a następnie koryguje się je po odwierceniu otworu w danej strukturze geologicznej oraz jego opróbowaniu.

§ 36. 1. Dokumentacja, w oparciu o którą dokonuje się zaliczenia przestrzeni, o których mowa w § 35 ust. 2, do odpowiedniej klasy zagrożenia erupcyjnego, obejmuje w szczególności dane uzyskane po opróbowaniu otworu lub odwiertu.

2. Dokumentacja zawiera w szczególności:

- 1) określenie:
  - a) gradientów ciśnienia złożowego,
  - b) wydajności otworu lub odwiertu,
  - c) wykładnika gazowego w ropie naftowej lub solance;
- 2) propozycję zaliczenia przestrzeni, o których mowa w § 35 ust. 2, do odpowiedniej klasy zagrożenia erupcyjnego.

3. Wykładnikiem gazowym, o którym mowa w ust. 2 pkt 1 lit. c, jest liczba m³ wydobytego gazu ziemnego przypadająca na jednostkę masy lub objętości wydobytej z nim ropy naftowej lub solanki w tym samym przedziale czasu.

Rozdział 10

Zagrożenie siarkowodorowe

§ 37. 1. Podstawowym kryterium oceny zagrożenia siarkowodorowego w zakładach górniczych wydobywających ropę naftową lub gaz ziemny oraz zakładach prowadzących roboty geologiczne służące poszukiwaniu lub rozpoznawaniu złóż tych kopalin jest możliwość — podczas erupcji otwartej z otworów lub odwiertów — wpływu na powierzchnię terenu płynu złożowego zawierającego siarkowodor, stwarzającego

niebezpieczeństwo dla pracowników, ruchu zakładu górniczego albo zakładu oraz ludności przebywającej w pobliżu miejsca prowadzenia ruchu zakładu górniczego albo zakładu.

2. Erupcją otwartą jest niekontrolowany wypływ płynu złożowego na powierzchnię terenu w wyniku uszkodzenia urządzeń zabezpieczających wylot otworu lub odwiertu.

§ 38. 1. W zakładach górniczych wydobywających ropę naftową lub gaz ziemny oraz zakładach prowadzących roboty geologiczne służące poszukiwaniu lub rozpoznawaniu złóż tych kopalin ustala się cztery kategorie zagrożenia siarkowodorowego.

2. Otwór oraz odwiert o rozpoznanej wydajności wypływu ropy naftowej lub gazu ziemnego oraz rozpoznanej koncentracji siarkowodoru w ropie naftowej lub gazie ziemnym są przestrzeniami, które w zakładach górniczych wydobywających ropę naftową lub gaz ziemny oraz zakładach prowadzących roboty geologiczne służące poszukiwaniu lub rozpoznawaniu złóż tych kopalin podlegają zaliczeniu do jednej z czterech kategorii zagrożenia siarkowodorowego.

3. Do I kategorii zagrożenia siarkowodorowego zalicza się otwór lub odwiert, z których wypływ siarkowodoru może mieć wydajność większą niż $120 \text{ m}^3/\text{min}$.

4. Do II kategorii zagrożenia siarkowodorowego zalicza się otwór lub odwiert, z których wypływ siarkowodoru może mieć wydajność większą niż $18 \text{ m}^3/\text{min}$, lecz nie większą niż $120 \text{ m}^3/\text{min}$.

5. Do III kategorii zagrożenia siarkowodorowego zalicza się otwór lub odwiert, z których wypływ siarkowodoru może mieć wydajność większą niż $6 \text{ m}^3/\text{min}$, lecz nie większą niż $18 \text{ m}^3/\text{min}$.

6. Do IV kategorii zagrożenia siarkowodorowego zalicza się otwór lub odwiert, wokół których istnieje możliwość powstania stężenia siarkowodoru o wartości większej niż 5 ppm, a wypływ siarkowodoru z tego otworu lub odwiertu może mieć wydajność nie większą niż $6 \text{ m}^3/\text{min}$.

7. Podczas ustalania kategorii zagrożenia siarkowodorowego:

- 1) dla otworów lub odwiertów, z których eksploatuje się płyn złożowy przez rurki wydobywcze, przyjmuje się największą możliwą wydajność wypływu siarkowodoru wydobywanego się z otworu lub odwiertu przez ostatnią kolumnę rur okładzinowych podczas erupcji otwartej, przy przeciwcisnieniu na wylocie otworu równym ciśnieniu atmosferycznemu, z uwzględnieniem uzbrojenia węgłnego odwiertu;
- 2) w rejonach nierozpoznanych geologicznie, w przypadku wiercenia otworów, wydajność wypływu siarkowodoru określa się szacunkowo dla danej struktury geologicznej;
- 3) wydajność wypływu siarkowodoru określoną szacunkowo koryguje się po opróbowaniu pierwszego wykonanego otworu w danej strukturze geologicznej;
- 4) wykorzystuje się dane zamieszczone w projekcie robót geologicznych lub uzyskane na podstawie badań przeprowadzonych w sąsiednich odwierconych otworach.

§ 39. 1. W zakładach górniczych wydobywających siarkę ustala się dwie kategorie zagrożenia siarkowodorowego.

2. Przestrzeń występowania siarkowodoru w powietrzu jest przestrzenią, która w zakładach górniczych wydobywających siarkę podlega zaliczeniu do jednej z dwóch kategorii zagrożenia siarkowodorowego.

3. Do I kategorii zagrożenia siarkowodorowego zalicza się przestrzeń, w której wartość stężenia siarkowodoru w powietrzu nie jest większa niż 5 ppm, ale istnieje możliwość okresowego wystąpienia stężenia siarkowodoru w powietrzu, którego wartość jest większa niż 5 ppm, w wyniku awarii instalacji lub urządzeń ochronnych.

4. Do II kategorii zagrożenia siarkowodorowego zalicza się przestrzeń, w której istnieje możliwość wystąpienia siarkowodoru w powietrzu o stężeniu, którego wartość jest większa niż 5 ppm.

§ 40. 1. Dokumentacja, w oparciu o którą dokonuje się zaliczenia przestrzeni, o których mowa w § 38 ust. 2, do odpowiedniej kategorii zagrożenia siarkowodorowego, zawiera w szczególności:

- 1) określenie przewidywanych:
  - a) własności kolektorskich skał,
  - b) wypływu: wody złożowej, ropy naftowej lub gazu ziemnego,
  - c) wydajności otworu lub odwiertu,
  - d) ilości gazu rozpuszczonego w ropie naftowej,
  - e) koncentracji siarkowodoru w:
    - gazie ziemnym lub
    - gazie rozpuszczonym w ropie naftowej lub w wodzie złożowej;
- 2) propozycję zaliczenia przestrzeni do odpowiedniej kategorii zagrożenia siarkowodorowego.

2. Dokumentacja, w oparciu o którą dokonuje się zaliczenia przestrzeni, o których mowa w § 39 ust. 2, do odpowiedniej kategorii zagrożenia siarkowodorowego, zawiera w szczególności:

- 1) wyniki badań stężenia siarkowodoru w powietrzu;
- 2) propozycję zaliczenia przestrzeni do odpowiedniej kategorii zagrożenia siarkowodorowego.

Rozdział 11

Zagrożenie substancjami promieniotwórczymi

§ 41. Podstawowym kryterium oceny zagrożenia substancjami promieniotwórczymi, zwanego dalej „zagrożeniem radiacyjnym”, jest istnienie w wyrobisku lub jego części:

- 1) narażenia wchłonięcia do organizmu krótkożyciowych produktów rozpadu radonu lub izotopów radu,
- 2) narażenia zewnętrznego na promieniowanie gamma emitowane przez osady dołowe i skały górotworu — które może wystąpić, przy czym prawdopodobieństwo wystąpienia tego narażenia może być wcześniej oszacowane.

§ 42. 1. W podziemnych zakładach górniczych ustala się dwie klasy zagrożenia radiacyjnego.

2. Wyrobisko lub jego część jest przestrzenią, która w podziemnych zakładach górniczych podlega zaliczeniu do jednej z dwóch klas zagrożenia radiacyjnego.

3. Do wyrobisk lub ich części klasy A zalicza się wyrobisko lub jego część zlokalizowane na terenach kontrolowanych w rozumieniu ustawy z dnia 29 listopada 2000 r. — Prawo atomowe (Dz. U. z 2012 r. poz. 264 i 908).

4. Do wyrobisk lub ich części klasy B zalicza się wyrobisko lub jego część zlokalizowane na terenach nadzorowanych w rozumieniu ustawy z dnia 29 listopada 2000 r. — Prawo atomowe.

§ 43. Dokumentacja, w oparciu o którą dokonuje się zaliczenia przestrzeni, o których mowa w § 42 ust. 2, do odpowiedniej klasy zagrożenia radiacyjnego, zawiera:

- 1) opis przestrzeni i ich przeznaczenie w ciągu technologicznym zakładu górniczego;
- 2) funkcje wentylacyjne przestrzeni, pełnione w systemie wyrobisk;
- 3) charakterystykę stanowisk pracy oraz liczbę godzin przepracowanych w ciągu roku przez pracownika w przestrzeniach;
- 4) charakterystykę podstawowego kryterium oceny zagrożenia radiacyjnego w przestrzeniach;
- 5) wyniki pomiarów dozymetrycznych wykonanych na stanowiskach pracy w przestrzeniach;

- 6) wyniki pomiarów dawek indywidualnych otrzymanych przez pracowników na stanowiskach pracy w przestrzeniach;
- 7) oszacowanie wniknięcia w ciągu roku substancji promieniotwórczych do organizmu, z uwzględnieniem rodzaju nuklidów promieniotwórczych, ich aktywności i stężenia, oraz — tam gdzie jest to właściwe — ich stanu fizycznego i chemicznego;
- 8) określenie wartości dawki skutecznej, na otrzymanie której w ciągu roku jest narażony pracownik na stanowisku pracy w przestrzeniach;
- 9) określenie granic proponowanego zaliczenia przestrzeni do odpowiedniej klasy zagrożenia radiacyjnego, z uzasadnieniem;
- 10) mapy wyrobisk lub ich części, w skali nie mniejszej niż 1 : 10 000, które mają zostać zaliczone do odpowiedniej klasy zagrożenia radiacyjnego.

Rozdział 12

Przepis końcowy

§ 44. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 1 lipca 2013 r.⁴⁾

MINISTER ŚRODOWISKA

¹⁾ Minister Środowiska kieruje działem administracji rządowej — środowisko, na podstawie § 1 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 18 listopada 2011 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Środowiska (Dz. U. Nr 248, poz. 1493 i Nr 284, poz. 1671).

²⁾ Niniejsze rozporządzenie dokonuje w zakresie swojej regulacji wdrożenia następujących aktów prawnych Wspólnot Europejskich:

- 1) dyrektywy Rady 92/91/EWG z dnia 3 listopada 1992 r. dotyczącej minimalnych wymagań mających na celu poprawę warunków bezpieczeństwa i ochrony zdrowia pracowników w zakładach górniczych wydobywających kopaliny otworami wiertniczymi (jedenasta szczegółowa dyrektywa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 89/391/EWG) (Dz. Urz. WE L 348 z 28.11.1992, str. 9, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 2, str. 118, z późn. zm.);
- 2) dyrektywy Rady 92/104/EWG z dnia 3 grudnia 1992 r. w sprawie minimalnych wymagań w zakresie poprawy bezpieczeństwa i ochrony zdrowia pracowników odkrywkowego i podziemnego przemysłu wydobywczego (dwunasta dyrektywa szczegółowa w znaczeniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 89/391/EWG) (Dz. Urz. WE L 404 z 31.12.1992, str. 10, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 2, str. 134, z późn. zm.).

- ³⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1998 r. Nr 106, poz. 668 i Nr 113, poz. 717, z 1999 r. Nr 99, poz. 1152, z 2000 r. Nr 19, poz. 239, Nr 43, poz. 489, Nr 107, poz. 1127 i Nr 120, poz. 1268, z 2001 r. Nr 11, poz. 84, Nr 28, poz. 301, Nr 52, poz. 538, Nr 99, poz. 1075, Nr 111, poz. 1194, Nr 123, poz. 1354, Nr 128, poz. 1405 i Nr 154, poz. 1805, z 2002 r. Nr 74, poz. 676, Nr 135, poz. 1146, Nr 196, poz. 1660, Nr 199, poz. 1673 i Nr 200, poz. 1679, z 2003 r. Nr 166, poz. 1608 i Nr 213, poz. 2081, z 2004 r. Nr 96, poz. 959, Nr 99, poz. 1001, Nr 120, poz. 1252 i Nr 240, poz. 2407, z 2005 r. Nr 10, poz. 71, Nr 68, poz. 610, Nr 86, poz. 732 i Nr 167, poz. 1398, z 2006 r. Nr 104, poz. 708 i 711, Nr 133, poz. 935, Nr 217, poz. 1587 i Nr 221, poz. 1615, z 2007 r. Nr 64, poz. 426, Nr 89, poz. 589, Nr 176, poz. 1239, Nr 181, poz. 1288 i Nr 225, poz. 1672, z 2008 r. Nr 93, poz. 586, Nr 116, poz. 740, Nr 223, poz. 1460 i Nr 237, poz. 1654, z 2009 r. Nr 6, poz. 33, Nr 56, poz. 458, Nr 58, poz. 485, Nr 98, poz. 817, Nr 99, poz. 825, Nr 115, poz. 958, Nr 157, poz. 1241 i Nr 219, poz. 1704, z 2010 r. Nr 105, poz. 655, Nr 135, poz. 912, Nr 182, poz. 1228, Nr 224, poz. 1459, Nr 249, poz. 1655 i Nr 254, poz. 1700, z 2011 r. Nr 36, poz. 181, Nr 63, poz. 322, Nr 80, poz. 432, Nr 144, poz. 855, Nr 149, poz. 887 i Nr 232, poz. 1378 oraz z 2012 r. poz. 908.
- ⁴⁾ Niniejsze rozporządzenie było poprzedzone rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 14 czerwca 2002 r. w sprawie zagrożeń naturalnych w zakładach górniczych (Dz. U. Nr 94, poz. 841, z 2003 r. Nr 181, poz. 1777 oraz z 2004 r. Nr 219, poz. 2227), które na podstawie art. 224 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. — Prawo geologiczne i górnicze traci moc z dniem wejścia w życie niniejszego rozporządzenia, z wyjątkiem § 10 i § 12 oraz — w zakresie dotyczącym odpowiedniego stosowania § 10 ust. 1 i 7 oraz § 12 — § 13 ust. 3, dotyczącego podziemnych zakładów górniczych wydobywających sól i § 14 ust. 3, dotyczącego podziemnych zakładów górniczych wydobywających rudy metali nieżelaznych, rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 14 czerwca 2002 r. w sprawie zagrożeń naturalnych w zakładach górniczych, które utracą moc z dniem wejścia w życie rozporządzenia wydanego na podstawie art. 120 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. — Prawo geologiczne i górnicze, dotyczącego podziemnych zakładów górniczych.

UZASADNIENIE

Projekt rozporządzenia stanowi wykonanie upoważnienia zamieszczonego w art. 118 ust. 4 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. — Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. Nr 163, poz. 981). Na mocy przywołanego przepisu minister właściwy do spraw środowiska został upoważniony do określenia:

- 1) kryteriów oceny zagrożeń naturalnych wymienionych w art. 118 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. — Prawo geologiczne i górnicze, zależnie od rodzaju kopaliny, natężenia zagrożeń, przestrzeni występowania zagrożeń oraz rodzaju zakładu górniczego;
- 2) dokumentacji, w oparciu o którą dokonuje się zaliczeń złóż, pokładów, wyrobisk górniczych, ich części oraz innych przestrzeni w zakładach górniczych, w których występują zagrożenia naturalne wymienione w pkt 1, do poszczególnych stopni, kategorii lub klas zagrożeń, innej niż wyniki badań przeprowadzonych przez rzeczoznawcę do spraw ruchu zakładu górniczego oraz opinia tego rzeczoznawcy;
- 3) przypadków, w których zaliczeń, o których mowa w pkt 2, dokonuje się także w oparciu o wyniki badań przeprowadzonych przez rzeczoznawcę oraz opinię tego rzeczoznawcy.

Wydając rozporządzenie, minister właściwy do spraw środowiska powinien kierować się potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa i higieny pracy, bezpieczeństwa powszechnego oraz bezpieczeństwa ruchu zakładu górniczego.

Projektowany akt zastąpi rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 14 czerwca 2002 r. w sprawie zagrożeń naturalnych w zakładach górniczych (Dz. U. Nr 94, poz. 841, z 2003 r. Nr 181, poz. 1777 oraz z 2004 r. Nr 219, poz. 2227), wydane na podstawie art. 73a ust. 3 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. — Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2005 r. Nr 228, poz. 1947, z późn. zm.), obowiązującej do dnia 31 grudnia 2011 r.

Regulacje zamieszczone w przywołanej ustawie, w tym upoważnienie do wydania projektowanego rozporządzenia, różnią się od dotychczasowego stanu prawnego przede wszystkim w dwóch obszarach, co miało istotny wpływ na treść projektowanego aktu. Różnice te polegają na:

- 1) przeniesieniu obowiązku dokonywania zaliczeń z dyrektora okręgowego urzędu górniczego na kierownika ruchu zakładu górniczego, którego kompetencje w dotychczasowym stanie prawnym były określone w enumeratywnie określonych przypadkach; zrezygnowano zatem w tym zakresie z konieczności wszczynania postępowań administracyjnych, co będzie miało wpływ na odbiurokratyzowanie działalności gospodarczej;
- 2) modyfikacji katalogu zagrożeń naturalnych, które podlegają obowiązkowi klasyfikowania (pominięto zagrożenie działaniem pyłów szkodliwych dla zdrowia, a uwzględniono zagrożenie klimatyczne oraz zagrożenie osuwiskowe).

Poza zmianami wynikającymi z obowiązku dostosowania projektowanej regulacji do rozwiązań o charakterze ustawowym, zaproponowano również odmienną budowę całego aktu, rezygnując z rozbudowanego „słowniczka” (który często obejmował pojęcia użyte tylko raz w rozporządzeniu) na rzecz wprowadzania między innymi tak zwanych skrótów w tekście projektu, co zapewni jego czytelność. Wprowadzono również ogólną regulację dotyczącą podziału kryteriów oceny zagrożeń naturalnych na podstawowe oraz szczegółowe, co odpowiada treści upoważnienia i stanowi „punkt wyjścia” dla kolejnych przepisów projektu (poszczególnych rozdziałów). Ponadto dostosowano sposób oznaczania niektórych stopni i kategorii zagrożeń do przepisów w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy, prowadzenia ruchu oraz specjalistycznego zabezpieczenia przeciwpożarowego, wydawanych na podstawie art. 78 ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. — Prawo geologiczne i górnicze (co zostanie utrzymane w przepisach w sprawie prowadzenia ruchu zakładu górniczego, wydanych na podstawie art. 120 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. — Prawo geologiczne i górnicze), zastępując wyrazy „pierwsza(y)”, „druga(i)”, „trzecia(i)”, „czwarta(y)” oznaczeniami za pomocą cyfr rzymskich. W praktyce bowiem w zakładach górniczych stosuje się ten drugi sposób oznaczania stopni i kategorii zagrożeń (w przypadku klas używa się wielkich liter).

W zakresie rozwiązań merytorycznych zasadnicze zmiany wprowadzono w rozdziale dotyczącym zagrożenia wyrzutami gazów i skał z uwagi na potrzebę:

- 1) usystematyzowania obowiązujących przepisów, ponieważ dotychczas obowiązujące opracowane zostały dla warunków występujących w kopalniach nieistniejącego Dolnośląskiego Zagłębia Węglowego, w których gazem wyrzutowym był dwutlenek węgla;
- 2) „rozdzielenia” przepisów dla zakładów górniczych wydobywających węgiel kamienny i sól oraz wprowadzenia przepisów dla zakładów górniczych wydobywających rudy miedzi (na podstawie wniosków z prac Komisji do spraw Zagrożenia Wyrzutami Gazów i Skał w Podziemnych Zakładach Górniczych Wydobywających Rudy Metali, powołanej po zdarzeniu zaistniałym w dniu 6 września 2009 r. w KGHM Polska Miedź S.A. Oddział Zakłady Górnicze „Rudna”);
- 3) uwzględnienia wniosków z prac Komisji powołanej przez Prezesa Wyższego Urzędu Górniczego dla zbadania przyczyn i okoliczności wyrzutu metanu i skał oraz wypadku zbiorowego zaistniałego w dniu 22 listopada 2005 r. w Kopalni Węgla Kamiennego „Zofiówka”.

Z kolei w rozdziałach dotyczących zagrożeń: wybuchem pyłu węglowego, wodnego, erupcyjnego i siarkowodorowego zmieniono bądź rozszerzono kryteria, na podstawie których kierownik ruchu zakładu górniczego (w aktualnym stanie prawnym częściowo dyrektor właściwego okręgowego urzędu górniczego) będzie zaliczał te przestrzenie w zakładach górniczych do odpowiednich stopni, kategorii lub klas zagrożeń. Propozycje te uwzględniają doświadczenia w stosowaniu przepisów dotychczasowego rozporządzenia.

W zakresie zagrożenia tapaniami (pojęcie „tapania” obejmuje wstrząsy górotworu, odprężenia w wyrobisku górniczym oraz tąpnięcia w wyrobisku, zachodzące w określonych okolicznościach):

- 1) zapewniono precyzyjne rozróżnienie okoliczności uzasadniających zaliczenie, co spowodowało zastąpienie dotychczasowej trójstopniowej klasyfikacji klasyfikacją dwustopniową;
- 2) wyraźnie rozróżniono 2 opinie sporządzane przez rzeczoznawcę do spraw ruchu zakładu górniczego w odniesieniu do podziemnych zakładów górniczych wydobywających rudy miedzi, będące bezpośrednią podstawą rozstrzygnięcia w sprawie zaliczenia złoża lub jego części do określonego stopnia tego zagrożenia.

W rozdziale dotyczącym zagrożenia metanowego zrezygnowano z regulacji odnoszącej się do odkrywkowych zakładów górniczych wydobywających węgiel brunatny. Uzasadnieniem takiej decyzji jest okoliczność, iż obecnie nie jest prowadzona eksploatacja węgla brunatnego w odkrywkowych zakładach górniczych wyrobiskami podziemnymi. Nie funkcjonują więc w praktyce przestrzenie, które mogłyby ulec zaliczeniu do określonej kategorii zagrożenia metanowego.

W rozdziale dotyczącym zagrożenia klimatycznego przyjęto wzór na obliczanie temperatury zastępczej klimatu ujęty w Polskiej Normie PN-G-03100 „Warunki klimatyczne kopalń podziemnych. Wyznaczenie temperatury zastępczej klimatu”, ustanowionej dnia 20 marca 1997 r. Powstał on w wyniku przekształcenia wzoru do obliczenia wskaźnika WBGT (*Wet Bulb Globe Temperature*) po wykonaniu, w latach osiemdziesiątych ubiegłego wieku, pomiarów i badań w podziemnych zakładach górniczych wydobywających rudy miedzi. Od szeregu lat jest on stosowany w zakładach górniczych KGHM Polska Miedź S.A., a pracownicy tego przedsiębiorcy objęci są badaniami prowadzonymi przez Akademię Medyczną im. Piastów Śląskich we Wrocławiu. Ponadto brzmienie tego rozdziału zostało uzgodnione z Państwową Inspekcją Pracy, w szczególności w zakresie określenia przestrzeni (stanowiska pracy), które podlegają zaliczeniu do jednego z trzech stopni zagrożenia klimatycznego.

Prezes Wyższego Urzędu Górniczego powołał w 2005 r. 17-osobowy zespół w celu opracowania propozycji zmian przepisów w zakresie zagrożenia klimatycznego. W skład zespołu wchodził przedstawiciel: Akademii Górniczo-Hutniczej im. Stanisława Staszica w Krakowie, Politechniki Śląskiej w Gliwicach, Głównego Instytutu Górnictwa w Katowicach, Centrum Badawczo-Projektowego Miedzi „CUPRUM” sp. z o.o. we Wrocławiu (obecnie: KGHM CUPRUM sp. z o.o. — Centrum Badawczo-Rozwojowe), Centralnego Instytutu Ochrony Pracy w Warszawie (a także jego zakładu w Łodzi), Akademii Medycznej im. Piastów Śląskich we Wrocławiu, Jastrzębskiej Spółki Węglowej S.A. w Jastrzębiu Zdroju, Kompanii Węglowej S.A. w Katowicach, Katowickiego Holdingu Węglowego S.A. w Katowicach, KGHM Polska Miedź S.A. w Lubinie, Ministerstwa Gospodarki i Pracy oraz Wyższego Urzędu Górniczego. Zespół, po

dokonaniu analizy obowiązujących przepisów i stosowanych na świecie mierników zagrożenia klimatycznego, zaproponował między innymi, aby klasyfikować zagrożenie klimatyczne w podziemnych zakładach górniczych na podstawie temperatury zastępczej klimatu (obliczanej według wzoru, którego składniki wymagały zdefiniowania, lub ustalonej z zastosowaniem przyjętej w górnictwie metody obliczania, na podstawie ustalonych danych, jednego z parametrów powietrza kopalnianego). Ustalono wówczas trzy stopnie tego zagrożenia, co stanowiło podstawę rozwiązań przyjętych w projekcie.

W rozdziale dotyczącym zagrożenia wodnego przyjęto, że zaliczenie powinno dotyczyć nie tylko złóż lub ich części, ale także otaczającego ich górotworu w granicach obszaru górniczego. Uznano także za zasadne przyjęcie odrębnej klasyfikacji zagrożenia wodnego dla wyrobisk lub ich części w zakładach prowadzących działalność określoną w art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. — Prawo geologiczne i górnicze.

W rozdziale dotyczącym zagrożenia siarkowodorowego, w celu zapewnienia spójności przepisów z obowiązującym rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. Nr 217, poz. 1833, z późn. zm.), którego ostatnią zmianą z dnia 16 grudnia 2011 r. (Dz. U. Nr 273, poz. 1621) wprowadzono obniżenie najwyższego dopuszczalnego stężenia siarkowodoru w środowisku pracy do 7 mg/m^3 (co odpowiada wartości 5 ppm), zmieniono wartość stężenia siarkowodoru, w oparciu o którą dokonuje się zaliczeń przestrzeni do IV kategorii zagrożenia siarkowodorowego w zakładach górniczych wydobywających ropę naftową lub gaz ziemny oraz zakładach prowadzących roboty geologiczne służące poszukiwaniu lub rozpoznawaniu złóż tych kopalni, a także zaliczeń przestrzeni do I lub II kategorii zagrożenia siarkowodorowego w zakładach górniczych wydobywających siarkę.

Przyjęto jednocześnie, że istniejący zakres kompetencji rzeczoznawców do spraw ruchu zakładu górniczego (zagrożenia: tąpniętami, metanowe, wyrzutami gazów i skał oraz wybuchem pyłu węglowego) jest wystarczający. Przepisy dotyczące przypadków, w których zaliczeń złóż, pokładów, wyrobisk górniczych, ich części oraz innych przestrzeni w zakładach górniczych, w których występują zagrożenia naturalne wymienione w § 1 pkt 1 projektu, do poszczególnych stopni, kategorii lub klas zagrożeń, dokonuje się także w oparciu o wyniki badań przeprowadzonych przez rzeczoznawcę oraz opinię tego rzeczoznawcy, nie zostały ujęte w odrębnym fragmencie projektu, ale wplecione w ramy niektórych rozdziałów. Jest to zgodne z dotychczasowym sposobem regulacji tego zagadnienia, a ponadto ułatwia stosowanie projektowanej regulacji prawnej.

Ze względu na konieczność określenia dokumentacji, w oparciu o którą dokonuje się zaliczeń, w przypadku każdego z normowanych zagrożeń naturalnych, w których zaliczeń dokonywał dotychczas właściwy organ nadzoru górniczego, dokumentacja ta zastąpiła dokumentację przedkładaną temu organowi razem z wnioskiem o wszczęcie postępowania administracyjnego. W przypadkach, w których utrzymano kompetencję kierownika ruchu zakładu górniczego, konieczne było natomiast określenie elementów tej dokumentacji.

Terminologia zastosowana w projekcie ma w znaczącym stopniu charakter merytoryczny, techniczny, niejednokrotnie oparty na Polskich Normach, a w przypadku zagrożenia substancjami promieniotwórczymi na przepisach prawa atomowego.

Ze względu na merytoryczne powiązania przepisów projektowanego rozporządzenia z przepisami dotyczącymi szczegółowych wymagań dotyczących prowadzenia ruchu zakładów górniczych, które zostaną wydane na podstawie art. 120 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. — Prawo geologiczne i górnicze (prace nad nimi, z wyjątkiem przepisów w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących prowadzenia ruchu odkrywkowych zakładów górniczych, znajdują się we wstępnej fazie prac legislacyjnych), konieczne było ustalenie terminu jego wejścia w życie na przewidywany termin wejścia w życie przepisów wydanych przez ministra właściwego do spraw gospodarki, tj. 1 lipca 2013 r.

Ponadto w związku z faktem innego ukształtowania upoważnienia do wydania rozporządzenia, przepisy dotyczące:

- 1) ustalania granic pola metanowego w podziemnych zakładach górniczych wydobywających węgiel kamienny (stosowane odpowiednio do podziemnych zakładów górniczych wydobywających sól oraz podziemnych zakładów górniczych wydobywających rudy metali nieżelaznych),
- 2) zaliczania wyrobisk górniczych w polach metanowych w podziemnych zakładach górniczych wydobywających węgiel kamienny (stosowane odpowiednio do podziemnych zakładów górniczych wydobywających sól oraz podziemnych zakładów górniczych wydobywających rudy metali nieżelaznych) do: wyrobisk niezagrożonych wybuchem metanu, stanowiących wyrobiska ze stopniem „a” niebezpieczeństwa wybuchu metanu, wyrobisk ze stopniem „b” niebezpieczeństwa wybuchu metanu lub wyrobisk ze stopniem „c” niebezpieczeństwa wybuchu metanu

— dotychczas ujęte w § 10 i § 12 (odesłania do § 10 ust. 1 i 7 oraz § 12 zamieszczono w § 13 ust. 3 i § 14 ust. 3) rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 14 czerwca 2002 r. w sprawie zagrożeń naturalnych w zakładach górniczych, zostaną przeniesione do rozporządzenia wydanego przez ministra właściwego do spraw gospodarki na podstawie art. 120 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. — Prawo geologiczne i górnicze, dotyczącego szczegółowych wymagań dotyczących prowadzenia ruchu podziemnych zakładów górniczych. Konieczne było zatem ujęcie w projekcie rozporządzenia odpowiedniej informacji w odnośniku do przepisu o wejściu w życie. Zabieg ten zapobiegnie przedwczesnemu usunięciu regulacji z systemu prawa, jeżeli powołane przepisy dotyczące prowadzenia ruchu nie weszłyby w życie z dniem 1 lipca 2013 r.

Projekt został umieszczony w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie internetowej Ministerstwa Środowiska, stosownie do art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. Nr 169, poz. 1414, z późn. zm.), w celu umożliwienia zgłoszenia, w trybie art. 7 tej ustawy, zainteresowania pracami nad przedmiotowym projektem rozporządzenia. Zgłoszenia takie nie wpłynęły. Projekt został także udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej Rządowego Centrum Legislacji (na stronie internetowej Rządowego Procesu Legislacyjnego), stosownie do § 11a uchwały nr 49 Rady Ministrów z dnia 19 marca 2002 r. — Regulamin pracy Rady Ministrów (M. P. Nr 13, poz. 221, z późn. zm.), a także na stronie internetowej Wyższego Urzędu Górniczego.

Projekt nie zawiera przepisów technicznych w rozumieniu przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. Nr 239, poz. 2039 oraz z 2004 r. Nr 65, poz. 597) i w związku z tym nie podlega procedurze notyfikacji Komisji Europejskiej.

Projekt został uzgodniony międzyresortowo. Projekt został pozytywnie zaopiniowany przez Ministra Spraw Zagranicznych w zakresie zgodności z prawem Unii Europejskiej.

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Podmioty, na które oddziałuje projektowany akt normatywny

Przepisy zawarte w projekcie rozporządzenia oddziałują w szczególności na:

- 1) przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie wydobywania kopalin ze złóż oraz przedsiębiorców prowadzących roboty geologiczne służące poszukiwaniu lub rozpoznawaniu złóż ropy naftowej lub gazu ziemnego, a także podmioty prowadzące działalność określoną w art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. — Prawo geologiczne i górnicze;
- 2) kierowników ruchu zakładów górniczych, zaliczających złoża, pokłady, wyrobiska, ich części oraz inne przestrzenie w zakładach górniczych do poszczególnych stopni, kategorii lub klas zagrożeń naturalnych;
- 3) organy nadzoru górniczego, sprawujące nadzór nad ruchem zakładów górniczych;
- 4) rzeczoznawców do spraw ruchu zakładu górniczego, specjalizujących się w zakresie zagrożeń: tąpniętami, metanowego, wyrzutami gazów i skał lub wybuchem pyłu węglowego.

2. Konsultacje społeczne

Projekt został rozesłany do:

- 1) reprezentatywnych organizacji związkowych oraz reprezentatywnych organizacji pracodawców w rozumieniu ustawy z dnia 6 lipca 2001 r. o Trójstronnej Komisji do Spraw Społeczno-Gospodarczych i wojewódzkich komisjach dialogu społecznego (Dz. U. Nr 100, poz. 1080, z późn. zm.), tj. do:
  - a) Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” — w tym do Komisji Krajowej, Sekretariatu Górnictwa i Energetyki oraz Sekcji Krajowej Geologiczno-Wiertniczej,
  - b) Ogólnopolskiego Porozumienia Związków Zawodowych, w tym do zrzeszonych w tym podmiocie górniczych struktur związkowych: Związku Zawodowego Górników w Polsce, Związku Zawodowego Ratowników Górniczych w Polsce, Związku Zawodowego Pracowników Przemysłu Miedziowego, Związku Zawodowego Pracowników Dołowych, Związku Zawodowego Maszynistów Wyciągowych Kopalń w Polsce, Porozumienia Związków Zawodowych Górnictwa, Związku Zawodowego Pracowników Zakładów Przeróbki Mechanicznej Węgla w Polsce „Przeróbka”, Związku Zawodowego Jedności Górniczej, Związku Zawodowego Pracowników Technicznych i Administracji „Dozór” KGHM Polska Miedź S.A., Federacji Związków Zawodowych Górnictwa Węgla Brunatnego, Ogólnopolskiego Związku Zawodowego Górnictwa Naftowego i Gazownictwa,
  - c) Forum Związków Zawodowych, w tym do zrzeszonej w tym podmiocie górniczej struktury związkowej: Porozumienia Związków Zawodowych „KADRA”,
  - d) Pracodawców Rzeczypospolitej Polskiej,
  - e) Polskiej Konfederacji Pracodawców Prywatnych „Lewiatan”,
  - f) Business Centre Club — Związku Pracodawców,
  - g) Związku Rzemiosła Polskiego;
- 2) Komisji Krajowej Wolnego Związku Zawodowego „Sierpień 80”;
- 3) Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność 80”;
- 4) Związku Zawodowego „Kontra”;
- 5) Marszałków Województw;
- 6) Stowarzyszenia Gmin Górniczych w Polsce;
- 7) Związku Gmin Zagłębia Miedziowego;
- 8) Forum Przemysłu Wydobywczego;

- 9) Porozumienia Pracodawców Przemysłu Wydobywczego (Związku Pracodawców Górnictwa Węgla Kamiennego);
- 10) Związku Pracodawców Polska Miedź;
- 11) Polskiego Stowarzyszenia Górnictwa Solnego;
- 12) Związku Pracodawców Porozumienie Producentów Węgla Brunatnego;
- 13) Polskiego Związku Producentów Kruszyw;
- 14) Stowarzyszenia Kopalń Odkrywkowych;
- 15) Stowarzyszenia Producentów Cementu;
- 16) Regionalnego Stowarzyszenia Przedsiębiorców Wydobywających Kopaliny Pospolite;
- 17) Stowarzyszenia Kierowników Ruchu Zakładów Górniczych;
- 18) Krajowego Związku Pracodawców Branży Geologicznej;
- 19) Akademii Górniczo-Hutniczej im. Stanisława Staszica w Krakowie;
- 20) Politechniki Śląskiej;
- 21) Politechniki Wrocławskiej;
- 22) Uniwersytetu Śląskiego — Wydziału Nauk o Ziemi;
- 23) Głównego Instytutu Górnictwa;
- 24) Polskiej Akademii Nauk — Instytutu Geofizyki oraz Instytutu Mechaniki Górotworu;
- 25) Centralnego Instytutu Ochrony Pracy — Państwowego Instytutu Badawczego;
- 26) Państwowego Instytutu Geologicznego — Państwowego Instytutu Badawczego;
- 27) Instytutu Nafty i Gazu;
- 28) Instytutu Techniki Górniczej KOMAG;
- 29) Instytutu Technik Innowacyjnych EMAG;
- 30) „Poltegor-Instytut” Instytutu Górnictwa Odkrywkowego;
- 31) Instytutu Mechanizacji Budownictwa i Górnictwa Skalnego;
- 32) podmiotów zawodowo trudniących się wykonywaniem czynności w zakresie ratownictwa górniczego oraz innych jednostek ratownictwa górniczego: Centralnej Stacji Ratownictwa Górniczego S.A. w Bytomiu, Jednostki Ratownictwa Górniczo-Hutniczego w Lubinie, Ratowniczej Stacji Górnictwa Otworowego w Krakowie (Oddziału Polskiego Górnictwa Naftowego i Gazownictwa S.A.) oraz Jednostki Ratownictwa Górniczego sp. z o.o. w Tarnobrzegu;
- 33) Krajowej Izby Gospodarczej;
- 34) Górniczej Izby Przemysłowo-Handlowej;
- 35) Zarządu Głównego Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Górnictwa;
- 36) Stowarzyszenia Naukowo-Technicznego Inżynierów i Techników Przemysłu Naftowego i Gazowniczego;
- 37) Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Pracowników Służby BHP;
- 38) Stowarzyszenia Geodetów Polskich;
- 39) Polskiego Towarzystwa Geologicznego;
- 40) Naczelnej Organizacji Technicznej;
- 41) Bractwa Gwarków Związku Górnośląskiego;
- 42) Polskiej Izby Gospodarczej „Ekorozwój”;
- 43) Forum Odbiorców Energii Elektrycznej i Gazu.

Następujące podmioty zajęły stanowisko zawierające propozycje zmian niektórych przepisów projektu rozporządzenia, a także wątpliwości oraz pytania dotyczące tego projektu:

- 1) Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność” — Sekcja Krajowa Górnictwa Węgla Kamiennego;
- 2) Związek Pracodawców Górnictwa Węgla Kamiennego;
- 3) Forum Przemysłu Wydobywczego;
- 4) Związek Pracodawców Polska Miedź;
- 5) Związek Pracodawców Porozumienie Producentów Węgla Brunatnego;
- 6) Polski Związek Producentów Kruszyw;
- 7) Stowarzyszenie Kopalń Odkrywkowych;
- 8) Górnicza Izba Przemysłowo-Handlowa.

W całości lub częściowo uwzględniono propozycje zgłoszone przez wymienione podmioty dotyczące zagrożenia tapaniami w podziemnych zakładach górniczych wydobywających rudy miedzi (zarówno w zakresie przesłanek zaliczenia, jak i przypadków, w których istnieje obowiązek uzyskania opinii rzeczoznawcy do spraw ruchu zakładu górniczego), zagrożenia metanowego w podziemnych zakładach górniczych wydobywających rudy metali (w zakresie przesłanek zaliczenia do I kategorii zagrożenia), zagrożenia klimatycznego (w zakresie zapewnienia spójności z innymi przepisami prawa geologicznego i górniczego) oraz zagrożenia osuwiskowego (w zakresie przebudowy przesłanek zaliczeń do obydwu stopni zagrożenia), a także zagadnień legislacyjnych w przepisach dotyczących zagrożenia erupcyjnego.

Uwzględnione propozycje miały wpływ na modyfikację między innymi części normatywnej projektu.

Nie uwzględniono natomiast propozycji oraz nie zmodyfikowano projektu w związku z zagadnieniami odnoszącymi się do kwestii ogólnych (w tym terminologicznych, związanych z techniką wyjaśniania pojęć użytych w projekcie, a także związanych z brzmieniem art. 118 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. — Prawo geologiczne i górnicze, w którym przyznano kompetencje dotyczące zaliczania w całości kierownikowi ruchu zakładu górniczego, wprowadzono zagrożenie klimatyczne i osuwiskowe oraz pominięto zagrożenie działaniem pyłów szkodliwych dla zdrowia), zagrożeniem wodnym w górnictwie odkrywkowym (utrzymano rezygnację ze wskazywania konkretnych danych liczbowych, stanowiących przesłanki zaliczenia, które mogą różnić się w poszczególnych zakładach górniczych) oraz zagrożeniem siarkowodorowym (w zakresie podstaw określenia niektórych danych służących ustaleniu kategorii zagrożenia).

Szczegółowe zestawienie opinii do projektu rozporządzenia, przekazanych przez podmioty biorące udział w konsultacjach społecznych, zostało udostępnione w Biuletynie Informacji Publicznej Rządowego Centrum Legislacji (na stronie internetowej Rządowego Procesu Legislacyjnego), w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie internetowej Ministerstwa Środowiska oraz na stronie internetowej Wyższego Urzędu Górniczego.

Ponadto, w dniu 31 sierpnia 2011 r., stosownie do art. 3 pkt 5 ustawy z dnia 6 maja 2005 r. o Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego oraz o przedstawicielach Rzeczypospolitej Polskiej w Komitecie Regionów Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 90, poz. 759), projekt został uzgodniony z Komisją Wspólną Rządu i Samorządu Terytorialnego.

3. Wpływ regulacji na sektor finansów publicznych, w tym budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego

Nie przewiduje się oddziaływania projektowanego rozporządzenia w powyższym zakresie. Konsekwencją ustawy jest odbiurokratyzowanie działalności gospodarczej, a tym samym obniżenie kosztów funkcjonowania administracji rządowej. Obowiązki w zakresie określonym projektowanym rozporządzeniem będą realizować przedsiębiorcy, a nie organy nadzoru górniczego.

4. Wpływ regulacji na rynek pracy

Nie przewiduje się oddziaływania projektowanego rozporządzenia w powyższym zakresie.

5. Wpływ regulacji na bezpieczeństwo powszechne i bezpieczeństwo osób zatrudnionych w ruchu zakładów górniczych oraz stan środowiska

Rozwiązania zawarte w projekcie podwyższą poziom bezpieczeństwa w omawianym zakresie. Uwzględniają bowiem najnowsze doświadczenia w prowadzeniu eksploatacji poszczególnych rodzajów kopalin w poszczególnych rodzajach górnictwa (podziemnym, odkrywkowym oraz otworowym).

6. Wpływ regulacji na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym na funkcjonowanie przedsiębiorstw

Projektowane rozporządzenie, w ślad za ustawą, w której rezygnuje się z wydawania decyzji administracyjnych przez organy nadzoru górniczego, przyczyni się do odbiurokratyzowania działalności gospodarczej.

7. Wpływ regulacji na sytuację i rozwój regionalny

Nie przewiduje się oddziaływania projektowanego rozporządzenia w powyższym zakresie.

8. Źródła finansowania projektowanych rozwiązań

Projektowana regulacja kreuje rozwiązania kierowane do przedsiębiorców oraz kierowników ruchu zakładów górniczych i nie wymaga pozyskiwania dodatkowych źródeł finansowania.

WSTĘPNA OPINIA O ZGODNOŚCI PROJEKTU Z PRAWEM UNII EUROPEJSKIEJ

Na podstawie § 10 ust. 7 uchwały nr 49 Rady Ministrów z dnia 19 marca 2002 r. — Regulamin pracy Rady Ministrów (M. P. Nr 13, poz. 221, z późn. zm.) przedstawia się następującą opinię:

Projektowana regulacja ma na celu uregulowanie szczegółowych zagadnień dotyczących zagrożeń naturalnych w zakładach górniczych. Rozwiązania te mają charakter służebny wobec krajowych przepisów dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy w górnictwie, które zostaną wydane na podstawie art. 120 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. — Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. Nr 163, poz. 981) i będą wdrażać (podobnie jak dotychczasowe przepisy prawa geologicznego i górniczego) w zakresie swojej regulacji:

- 1) dyrektywę 92/91/EWG z dnia 3 listopada 1992 r. dotyczącą minimalnych wymagań mających na celu poprawę warunków bezpieczeństwa i ochrony zdrowia pracowników w zakładach górniczych wydobywających kopaliny otworami wiertniczymi (jedenaście szczegółowa dyrektywa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 89/391/EWG) (Dz. Urz. WE L 348 z 28.11.1992, str. 9, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 2, str. 118, z późn. zm.);
- 2) dyrektywę 92/104/EWG z dnia 3 grudnia 1992 r. w sprawie minimalnych wymagań w zakresie poprawy bezpieczeństwa i ochrony zdrowia pracowników odkrywkowego i podziemnego przemysłu wydobywczego (dwunasta dyrektywa szczegółowa w znaczeniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 89/391/EWG) (Dz. Urz. WE L 404 z 31.12.1992, str. 10, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 2, str. 134, z późn. zm.).

Jednakże w art. 4 pierwszej z wymienionych dyrektyw, dotyczącym „ochrony przeciwpożarowej, ochrony przed wybuchami oraz atmosferą zagrażającą zdrowiu” przewidziano, że „pracodawca podejmuje stosowne dla przedsiębiorstwa działania i środki ostrożności, by zapobiec powstawaniu i rozszerzaniu się pożarów i eksplozji, a także by je rozpoznawać i zwalczać oraz by zapobiec występowaniu gazów wybuchowych i/lub szkodliwych dla zdrowia”. Natomiast w drugiej z wymienionych dyrektyw przewidziano, w załączniku w części A („wspólne minimalne wymagania stosowane w odniesieniu do odkrywkowego i podziemnego przemysłu wydobywczego i instalacji pomocniczych stosowanych na powierzchni”) w pkt 4.1.1 zdanie pierwsze, dotyczącym „ochrony przed zagrożeniem wybuchami, szkodliwą atmosferą i pożarem”, że „należy podjąć odpowiednie środki w celu oceny obecności w powietrzu szkodliwych i/lub potencjalnie wybuchowych substancji i określenia stężenia tych substancji”, a w załączniku w części C („szczególne minimalne wymagania stosowane w odniesieniu do podziemnego przemysłu wydobywczego”) w pkt 10.2, dotyczącym „wyrzutów gazu, tąpnięć i wdarcia wody”, że „należy podjąć środki mające na celu określenie stref zagrożenia, ochrony pracowników w wyrobiskach zbliżających się lub znajdujących się w tych strefach oraz kontrolę zagrożenia”. Tym samym, zarówno art. 118 (w związku z art. 117 pkt 1, nakładającym na przedsiębiorcę obowiązek rozpoznawania zagrożeń związanych z ruchem zakładu górniczego i podejmowania środków zmierzających do zapobiegania i usuwania tych zagrożeń) ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. — Prawo geologiczne i górnicze, jak i projektowane rozporządzenie, regulując problematykę związaną z zaliczaniem przestrzeżeni w zakładach górniczych między innymi do: odpowiednich stopni zagrożenia tąpnięciami (rozdział 2), odpowiednich kategorii zagrożenia metanowego (rozdział 3), odpowiednich kategorii zagrożenia wyrzutami gazów i skał (rozdział 4), odpowiednich klas zagrożenia wybuchem pyłu węglowego (rozdział 5), odpowiednich stopni zagrożenia wodnego (rozdział 7, w części dotyczącej górnictwa podziemnego), odpowiednich klas zagrożenia erupcyjnego (rozdział 9) oraz odpowiednich kategorii zagrożenia siarkowodorowego (rozdział 10), ma na celu wdrożenie przepisów prawa Unii Europejskiej.

W konkluzji należy stwierdzić, że projekt rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie zagrożeń naturalnych w zakładach górniczych jest zgodny z prawem Unii Europejskiej.